

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2022. gada 29. septembrī
(OR. en)

12866/22

Starpiestāžu lieta:
2022/0299(NLE)

SOC 522
EMPL 366
ECOFIN 944

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs: Eiropas Komisijas ģenerālsēkretāre, parakstījusi direktore *Martine DEPREZ*

Saņemšanas datums: 2022. gada 29. septembris

Saņēmējs: Padomes Ģenerālsēkretariāts

K-jas dok. Nr.: COM(2022) 490 final

Temats: Priekšlikums - PADOMES IETEIKUMS par adekvātu minimālā ienākuma atbalstu, kas nodrošina aktīvu iekļaušanu

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2022) 490 *final*.

Pielikumā: COM(2022) 490 *final*

Briselē, 28.9.2022.
COM(2022) 490 final

2022/0299 (NLE)

Priekšlikums

PADOMES IETEIKUMS

par adekvātu minimālā ienākuma atbalstu, kas nodrošina aktīvu iekļaušanu

{SWD(2022) 313 final}

PASKAIDROJUMA RAKSTS

1. PRIEKŠLIKUMA KONTEKSTS

- **Priekšlikuma pamatojums un mērķi**

Lai veidotu taisnīgu un noturīgu ekonomiku un sabiedrību, ir svarīgi nodrošināt, ka ikviens iedzīvotājs Savienībā var dzīvot cilvēka cienīgu dzīvi. Komisijas priekšsēdētāja Urzula fon der Leiena savās politikas pamatnostādņēs¹ puda vēlmi veidot Eiropu, kas cenšas sasniegt labāku situāciju sociālā taisnīguma un labklājības jomā. Ar šo iniciatīvu tiek īstenots Savienības mērķis un apņemšanās veicināt iekļaujošāku ekonomiku un nodrošināt, ka neviens netiek atstāts novārtā.

Neraugoties uz politiku cīņai pret nabadzību un pēdējā desmitgadē panāktajiem uzlabojumiem, nabadzības vai sociālās atstumtības risks 2021. gadā skāra vairāk nekā 95,4 miljonus eiropiešu. Daudzās dalībvalstīs pēdējos desmit gados ir palielinājies nabadzības risks cilvēkiem, kas dzīvo (gandrīz) bezdarbnieku mājsaimniecībās², ir pasliktinājušies tādi rādītāji kā nabadzības dziļums un noturība, kā arī ir samazinājusies sociālo pārvedumu ietekme uz nabadzības mazināšanu. Līdz 2020. gadam Savienības ekonomika turpināja attīstīties, nodarbinātība sasniedza līdz šim augstāko reģistrēto līmeni, bet bezdarbs atgriezās līmenī, kāds bija pirms 2008. gada. Taču Covid-19 pandēmija izraisīja ekonomisku šoku. Savienība un tās dalībvalstis ievērojami palielināja sociālo aizsardzību, visaptverošā veidā reaģējot uz sociālajām problēmām, ko vēl nepieredzētā apmērā izraisīja pandēmija. Tomēr ierobežojošie pasākumi ir nesamērīgi ietekmējuši sievietes un cilvēkus neaizsargātās situācijās, jo īpaši saistībā ar lielāku neformālās aprūpes darba slogu un ierobežotāku piekļuvi veselības aprūpei, izglītībai un attiecīgajiem sociālajiem pakalpojumiem, kas turklāt saasināja jau iepriekš pastāvošos ierobežojumus attiecībā uz piekļuvi nodarbinātībai.

Pēdējā laikā pēc Krievijas uzsāktās nelikumīgās un nepamatotās agresijas pret Ukrainu straujšais enerģijas cenu pieaugums un inflācijas kāpums jo īpaši skāra mājsaimniecības ar zemiem un vidējiem ienākumiem, jo enerģijas un pārtikas izmaksu segšanai tās parasti tērē lielāku daļu no saviem kopējiem ieņēmumiem.

Cīņa pret nabadzību un sociālo atstumtību, kā arī tiesības uz adekvātu minimālā ienākuma atbalstu ir ļoti būtiska Eiropas sociālo tiesību pīlāra daļa. Pīlāra 14. principā ir paredzēts šādi: *“Ikvienam, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, ir tiesības uz pienācīgu minimālo ienākumu pabalstu, kas nodrošina cilvēka cienīgu dzīvi visos dzīves posmos, un tiesības uz ērtu piekļuvi sociālā atbalsta precēm un pakalpojumiem. Personām darbspējīgā vecumā minimālo ienākumu pabalstu apvieno ar stimuliem reintegrēt personu darba tirgū.”* 2021. gada 4. martā Komisija pieņēma Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plānu, ko Savienības līderi atzinīgi novērtēja Portu samitā 2021. gada 8. maijā. Eiropadome³ noteica mērķrādītājus 2030. gadam nabadzības, nodarbinātības, kā arī prasmju jomā: līdz 2030. gadam nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto cilvēku skaits būtu jāsamazina vismaz par 15 miljoniem, citstarp vismaz par 5 miljoniem bērnu; nodarbinātiem vajadzētu būt vismaz 78 % iedzīvotāju vecumā

¹ [political-guidelines-next-commission_lv_0.pdf \(europa.eu\)](#).

² Personas vecumā no 0 līdz 59 gadiem, kas dzīvo mājsaimniecībās, kurās darbspējīgie pieaugušie (18–59 gadi) pēdējā gada laikā ir strādājuši mazāk nekā 20 % no sava kopējā darba potenciāla.

³

no 20 līdz 64 gadiem; un apmācībā katru gadu būtu jāpieaugušo. 2022. gada jūnijā dalībvalstis iepazīstināja ar saviem nacionālajiem mērķrādītājiem šo ieceru atbalstam.

Sociālās drošības tīklu nozīme

Sociālās drošības tīkli palīdz mazināt sociālo nevienlīdzību un atšķirības dalībvalstīs, veicinot augšupejošu sociālo konvergenci un vienlaikus sekmējot darbaspējīgo iedzīvotāju integrāciju darba tirgū. Labi izstrādātu sociālās drošības tīklu mērķis ir garantēt, ka ikvienam ir pietiekami daudz līdzekļu, lai nodrošinātu cilvēka cienīgu dzīvi un iespēju piedalīties ekonomiskajā un sociālajā dzīvē, arī darba tirgū. Tie ir īpaši svarīgi personām, kas dzīvo mājāsaimniecībās, kurām trūkst pietiekamu līdzekļu, proti, mājāsaimniecībās, kurām ir nepietiekami, neregulāri vai nenoteikti naudas un materiālie līdzekļi, kas nepieciešami šo personu veselībai un labbūtībai, kā arī sociālajai iekļaušanai un integrācijai darba tirgū. Šajā nolūkā sociālās drošības tīkli ietver ienākumu atbalstu un dažādus pabalstus natūrā, kā arī trūcīgajiem sniegtus pakalpojumus.

Ienākumu atbalstu veido virkne naudas pabalstu, kas paredzēti dažādām vajadzībām. Šādi naudas pabalsti var būt, piemēram, bērnu un ģimenes pabalsti, mājokļa pabalsti, bezdarbnieka pabalsti, invaliditātes pabalsti, vecuma pabalsti vai strādājošo pabalsti, kā arī minimālā ienākuma pabalsti.

Kopējā naudas ienākumu atbalstā īpaša loma ir **minimālā ienākuma** pabalstiem⁴, jo to mērķis ir aizpildīt iztrūkumu, lai attiecīgajā mājāsaimniecībā varētu sasniegt noteiktu kopējo ienākumu līmeni. Tie ir ar iemaksām nesaistīti un no ienākumiem atkarīgi pabalsti, kas ir pēdējā iespēja mājāsaimniecībām bez pietiekamiem līdzekļiem, kad citi ienākumu avoti vai pabalsti ir izmantoti vai nav adekvāti, lai nodrošinātu cilvēka cienīgu dzīvi. Tie parasti tiek papildināti ar pielāgotu palīdzību un stimuliem piekļuvei darba tirgum, sociālās iekļaušanas veicināšanas pasākumiem un kvalitatīvu pakalpojumu nodrošinājumu. Tādējādi minimālā ienākuma atbalsta shēmas, kurās integrēti visi trīs minētie pastiprinošie aspekti, nav pasīvs instruments, bet, ciktāl iespējams, darbojas kā atspēriena punkts, lai uzlabotu iekļaušanu un nodarbinātības izredzes.

Pareizi izstrādātas minimālā ienākuma atbalsta shēmas var darboties kā automātiski stabilizatori. Ekonomikas lejupslīdes laikā tās var veicināt ilgtspējīgu un iekļaujošu atveseļošanos, palīdzēt mazināt mājāsaimniecību ienākumu kritumu un ierobežot nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto cilvēku skaitu. Tām var būt arī stabilizējoša ietekme uz kopējo preču un pakalpojumu pieprasījumu⁵. Labi izstrādātas minimālā ienākuma atbalsta shēmas nodrošina pareizu līdzsvaru starp nabadzības mazināšanu, nodarbinātības stimuliem un ilgtspējīgām budžeta izmaksām.

Ar kopējo ienākumu atbalsta līmeni būtu jānodrošina cilvēka cienīga dzīve, bet strādāšanai vienmēr būtu jāatmaksājas, un sociālās aizsardzības sistēmām vajadzētu būt fiskāli ilgtspējīgām. Minimālā ienākuma atbalsts ir jāpapildina ar pietiekamiem stimuliem (atkal)iekļūšanai darba tirgū, lai darbaspējīgās personas varētu pildīt stabilizējošu lomu un izvairīties no negatīvas histerēzes ietekmes, kas noved pie zemāka nodarbinātības līmeņa.

⁴ Minimālā ienākuma pabalsti nav pamatienākumi, un ir paredzēti, ka tie ir beznosacījumu ienākumu atbalsts visiem, bez iztikas līdzekļu pārbaudes vai prasības strādāt.

⁵ Eiropas Parlaments, 2010: pētījums “*The Role of Social Protection as Economic Stabiliser: Lessons from the Current Crisis*”.

Atbilstoši izstrādāts minimālā ienākuma atbalsts kopā ar efektīviem nodarbinātības stimulēšanas pasākumiem var būt svarīgs instruments, lai sasniegtu Savienības 2030. gada nodarbinātības mērķrādītāju un atbalstītu arī gados jaunu pieaugušo aktivizāciju un integrāciju darba tirgū.

Dalībvalstis sociālā nodrošinājuma tīklu ietvaros papildus naudas pabalstiem sniedz arī pabalstus natūrā. Tie citstarp ir, piemēram, sociālie mājokļi, samazināta maksa par noteiktiem pakalpojumiem (piem., sabiedrisko transportu, gāzi, enerģiju un citām komunālo pakalpojumu izmaksām) vai mērķtiecīgs atbalsts, lai segtu personīgās bērnu aprūpes vai veselības aprūpes (arī mātes un zīdaiņu veselības aprūpes) izmaksas. Kaut arī minimālā ienākuma atbalsta saņēmēji, visticamāk, gūs labumu no minētajiem pabalstiem, tie ne vienmēr ir integrēti minimālā ienākuma shēmā un ne visi minimālā ienākuma atbalsta saņēmēji tos izmanto. Pierādījumi liecina, ka, neraugoties uz sniegto papildu atbalstu, dažus no šiem pakalpojumiem (piem., bērnu aprūpi) mājsaimniecības ar zemiem ienākumiem izmanto mazāk.

Lai gan visās dalībvalstīs ir izveidoti sociālās drošības tīkli, progress to pieejamības un adekvātuma nodrošināšanā ir bijis nevienmērīgs. Kaut arī struktūra dažādās dalībvalstīs ir atšķirīga — tā atspoguļo valstu atšķirīgās tradīcijas un sociālās aizsardzības sistēmu vispārējo arhitektūru —, kā liecina periodiski veiktā Eiropas pusgada analīze un ieteikumi konkrētām valstīm, problēmas, ar kurām saskaras dalībvalstis, ir līdzīgas. Turklāt tematiskajās diskusijās atvērtās koordinācijas metodes ietvaros tika izceltas kopīgās problēmas, jo īpaši saistībā ar pabalstu neizmantošanu un atbalstu pabalstu saņēmējiem, lai viņi varētu piedalīties darba tirgū un iekļauties sabiedrībā.

Problēmas

Gandrīz visās dalībvalstīs ir grūti nodrošināt ienākumu atbalsta adekvātumu, arī saistībā ar atalgojuma izmaiņām. Adekvātumu var noteikt, salīdzinot saņēmēju kopējos ienākumus ar valsts nabadzības sliekšni⁶ (kā nabadzības mazināšanas efekta rādītāju) un ar ienākumiem, ko gūst zema atalgojuma saņēmējs⁷ (kā ar dalību darba tirgū saistīto finansiālo stimulu rādītāju). Kaut arī dažādās mājsaimniecībās situācija ir atšķirīga, abi rādītāji sniedz līdzīgus rezultātus, kas liecina, ka zemas algas ir tuvu nabadzības sliekšnim, bet pabalsti ir vēl zemākā līmenī. 2019. gadā ienākumu atbalsta saņēmēja (vienas personas) ienākumi bija zemāki par 80 % no nabadzības sliekšņa 22 dalībvalstīs, savukārt zema atalgojuma saņēmēja ienākumi sasniedza vai pārsniedza nabadzības sliekšni visās dalībvalstīs. Mājsaimniecībām ar bērniem ienākumu atbalsta adekvātums parasti ir ievērojami augstāks (vidēji aptuveni par 10 līdz 20 procentpunktiem).

Ienākumu atbalsta retā pārskatīšana var izraisīt to, ka pabalsti nesaskan ar algu izmaiņām, dzīves dārdzības, cenu vai inflācijas pieaugumu (īpaši attiecībā uz pārtiku un enerģiju),

⁶ Mērot pēc nabadzības riska rādītāja (60 % no mediānā ekvivalentā mājsaimniecības ienākuma pēc sociālo pārvedumu piemērošanas).

⁷ Sociālās aizsardzības komitejā dalībvalstis vienojās par salīdzinošās novērtēšanas sistēmu darbaspējīgajiem iedzīvotājiem paredzēto minimālā ienākuma pabalstu jomā. Tika identificēti trīs galvenie politikas sviras mehānismi, kas, visticamāk, ietekmēs to darbību: 1) pabalstu adekvātums, 2) atbalstītīguma noteikumi un pabalstu izmantošanas īpatsvars un 3) aktivizācija un pakalpojumu pieejamība. Dalībvalstis vienojās par diviem rādītājiem, ar ko novērtēt ienākumu atbalsta adekvātumu: i) kā daļa no valsts nabadzības riska sliekšņa attiecīgajā dalībvalstī un ii) kā daļa no ienākumiem, ko saņem zema atalgojuma saņēmējs, kurš definēts kā persona, kuras ienākumi ir 50 % no vidējās algas. Zema atalgojuma saņēmēja ienākumus izmanto kā minimālās algas aizstājēju, jo visās valstīs minimālā alga nav noteikta.

tādējādi vēl vairāk samazinot to adekvātumu. Daudzās dalībvalstīs minimālā ienākuma pabalstu līmeņa noteikšana un paaugstināšana nav balstīta uz stabilu metodiku un nav saistīta ar statistiski pamatotām atsaucēs vērtībām vai rādītājiem. Automātiskās indeksācijas sistēmas, kas regulāri koriģē ienākumu atbalsta summu, ņemot vērā dzīves dārdzības izmaiņas, piemēro aptuveni trešdaļā dalībvalstu.

Ienākumu atbalsta un jo īpaši minimālā ienākuma pabalstu adekvātums pēdējos desmit gados Savienībā vidēji palicis teju nemainīgs, lai gan pēdējos gados redzams neliels uzlabojums. Ir vērojama zināma konverģence, jo īpaši saistībā ar vairākās dalībvalstīs ieviestajām jaunajām minimālā ienākuma atbalsta shēmām. Turpretī kopš 2009. gada vairākās dalībvalstīs, kurās rādītāji jau bija zem Savienības vidējā rādītāja⁸, adekvātuma ziņā vērojama būtiska pasliktināšanās.

Otra bieži sastopama problēma ir saistīta ar minimālā ienākuma atbalsta aptvērumu, jo aptuveni 20 % bezdarbnieku, kuriem draud nabadzība, nav tiesīgi saņemt nekādu ienākumu atbalstu. Dažām grupām saņemt ienākumu atbalstu ir sevišķi grūti. Vecuma prasības (piem., piecās dalībvalstīs vecuma ierobežojums ir augstāks par 18 gadiem) var ierobežot pieejamību gados jauniem pieaugušajiem. Lai gan ar pilsonību saistītiem ierobežojumiem ietekme uz atbalsttiesīgumu⁹ ir neliela, kritēriji, kas saistīti ar minimālo likumīgās uzturēšanās ilgumu (kas ir reglamentēti dažās dalībvalstīs un svārstās no viena līdz desmit gadiem), var ierobežot pieejamību tiem atbalsta prasītājiem, kuri nav attiecīgās valsts pilsoņi. Turklāt bezpajumtniekiem vai marginalizētām personām, kas dzīvo trūcīgos rajonos (piem., romu apmetnēs), šķēršļus rada arī tādi nosacījumi kā pastāvīga adrese vai bankas konts.

Kaut gan iztikas līdzekļu pārbaude ir būtisks elements, lai mērķtiecīgi noteiktu pienācīgu minimālā ienākuma atbalstu, iztikas līdzekļu pārbaudes dēļ var rasties arī nepietiekams aptvērums, ja tā ir pārāk stingra. Iztikas līdzekļu pārbaudē pārbauda visu mājsaimniecības locekļu resursus — ienākumus, aktīvus, nekustamo vai kustamo īpašumu. Lielākajā daļā dalībvalstu iztikas līdzekļu pārbaudē izmantotais sliekšnis atbilst sniegtā pabalsta maksimālajam līmenim (un minimālā ienākuma pabalstus izmanto, lai palielinātu mājsaimniecības ienākumus līdz šim līmenim). Dažās dalībvalstīs, ja šis sliekšnis ir noteikts zemā līmenī, iztikas līdzekļu pārbaude var izslēgt ievērojamu skaitu mājsaimniecību ar zemiem ienākumiem un trūcīgo strādājošo no tiesībām saņemt minimālā ienākuma atbalstu. Turklāt nepilnīgu aptvērumu var izraisīt pārāk stingra aktīvu pārbaudes struktūra, kas rada situācijas, kad mājsaimniecībai netiktu nodrošināts minimālā ienākuma atbalsts, jo tiktu neproporcionāli uzskaitīti mazvērtīgi aktīvi¹⁰.

Visbeidzot, pabalsti var netikt adekvāti sadalīti starp mājsaimniecības locekļiem, jo tiesības pieprasīt pabalstus ir tikai mājsaimniecības galvai. Lielākajā daļā valstu sievietes parasti netiek uzskatītas par mājsaimniecības galvu, ja vien mājsaimniecībā pastāvīgi nedzīvo neviens pieaugušais vīrietis¹¹. Tiesības saņemt pabalstus mājsaimniecības locekļiem atsevišķi ir iespējams izmantot tikai dažās dalībvalstīs un specifiskos gadījumos, bet atbalsttiesīgumu joprojām nosaka mājsaimniecības līmenī. Risinājumi, kas atvieglo ienākumu atbalsta saņemšanu atsevišķiem mājsaimniecības locekļiem, nepalielinot mājsaimniecības līmeni

⁸ Apvienotās sociālās aizsardzības komitejas un Eiropas Komisijas ziņojums par minimālā ienākuma atbalstu (27. diagramma).

⁹ Visās dalībvalstīs tiesības saņemt minimālā ienākuma atbalstu ir valsts pilsoņiem un citas ES dalībvalsts pilsoņiem (atkarībā no vispārējiem noteikumiem par likumīgas uzturēšanās tiesību iegūšanu).

¹⁰ Piem., mazvērtīgs mantots īpašums vai kustamais īpašums, uzkrājumi.

¹¹ Avots: <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1126>.

saņemto pabalstu kopējo apjomu, var veicināt dzimumu līdztiesību un sieviešu un gados jaunu pieaugušo ekonomisko neatkarību un ienākumu drošību.

Atveseļošanas un noturības mehānisma ietvaros izstrādātajos nacionālajos atveseļošanas un noturības plānos (ANP) ir paredzētas reformas dalībvalstīs, kurās Eiropas pusgada procesā izdotajos konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos tika identificētas problēmas saistībā ar minimuma adekvātumu un aptvērumu¹². Piemēram, vairākas investīcijas ir vērstas uz sociālo pakalpojumu paplašināšanu vai to kvalitātes uzlabošanu, cīņu pret enerģētisko nabadzību un neaizsargāto grupu iekļaušanu. Dažu ANP mērķis ir arī palielināt sociālo pabalstu (arī minimālā ienākuma atbalsta) iedarbīgumu un adekvātumu.

Treškārt, šķiet, ka visās dalībvalstīs samērā bieži minimālais ienākuma atbalsts netiek izmantots. Pieejamās aplēses par to, cik daudz atbalsttiesīgo iedzīvotāju neizmanto šo iespēju, parasti ir robežās no 30 % līdz 50 %. To var izskaidrot ar dažādiem faktoriem, piemēram, informācijas trūkumu, piekļuves sarežģītību, neuzticēšanos iestādēm un uzskatu, ka šāds atbalsta rada stigmatizāciju. Šķiet, ka informāciju par šo pabalstu neizmantošanu apkopo vien dažas dalībvalstis.

Ceturtkārt, ienākumu atbalsta politika joprojām tiek nepietiekami koordinēta ar stimuliem darbaspējīgo iedzīvotāju (re)integrācijai darba tirgū. Sociālās drošības tīkli būtu jāveido tā, lai būtu nodrošināti stimuli strādāt. Jo īpaši ienākumu atbalsta struktūra nedrīkst mazināt nodarbinātības stimulus un nedrīkst radīt nabadzības slazdus (vai zema atalgojuma slazdus strādājošiem cilvēkiem, kuri saņem ienākumu atbalstu). Dažos gadījumos augstas minimālā ienākuma pabalstu izmaksas likmes (arī attiecībā uz papildu pabalstiem) vai augsta faktiskā nodokļu robežlikme var vāji stimulēt iesaisti darba tirgū. Kaut gan ir skaidrs, ka ienākumiem no darba (jau minimālās algas līmenī) vajadzētu būt lielākiem nekā ienākumiem no pabalstiem, minimālā ienākuma atbalsta saņēmēju pāreju uz darbu ietekmē arī citi faktori (piem., līdzdalība karjeras konsultēšanas vai citos individuāli pielāgotos aktivizācijas pasākumos, kā arī to kvalitāte, prasmju trūkums, veselības problēmas, bērnu aprūpes pieejamība).

Aktīva darba tirgus politika, kas veicina pāreju uz nodarbinātību, ietver mūžizglītību, individualizētu atbalstu un profesionālo orientāciju, kas atbilst konkrētām vajadzībām, veicina kvalitatīvu darbvietu radīšanu, darbvietu saglabāšanu un veicinošu karjeras attīstību saskaņā ar iekļaujošu darba tirgu koncepciju¹³. Tomēr daudzās dalībvalstīs šie pasākumi nav pietiekami pielāgoti to minimālā ienākuma atbalsta saņēmēju individuālajām vajadzībām, kuri bieži vien ir vistālāk no darba tirgus.

Lai gan lielākajā daļā dalībvalstu ir noteikta prasība par dalību aktivizācijas programmās, pienācīgi pasākumi var pat nebūt pieejami. Lai prasības par dalību aktivizācijas pasākumos (un ar tām saistītās sankcijas) būtu efektīvākas un veicinātu darba piedāvājumu pieņemšanu, tās ir jāpapildina ar atbalsta pakalpojumiem, piemēram, konsultācijām, izaugsmes vadību vai palīdzību darba meklēšanā. Īpaša uzmanība ir jāpievērš gados jauniem pieaugušajiem, kas nav iekļāvušies darba tirgū vai ir pakļauti nabadzības vai sociālās atstumtības riskam. Lai viņi pēc iespējas īsākā laikā atgrieztos izglītībā, apmācībā vai darba tirgū, ienākumu atbalsta saņemšana būtu jāsaista ar īpaši spēcīgiem aktivizācijas pasākumiem, kas viņiem palīdzētu iegūt darba pieredzi un attīstīt mainīgajai darba pasaulei atbilstošas prasmes, jo īpaši tās, kas saistītas ar zaļo un digitālo pārkārtošanos.

¹² Latvijā, Lietuvā, Horvātijā, Spānijā, Rumānijā un Bulgārijā.

¹³ Sk. Komisijas Ieteikumu 2008/867/EK par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstumti no darba tirgus.

Pozitīvi stimuli nodarbinātības uzsākšanai, ar ko atbalsta pakāpenisku pāreju uz darba tirgu, vienlaikus saglabājot tiesības uz minimālā ienākuma atbalstu noteiktu laikposmu nodarbinātības laikā, parasti dod pozitīvus rezultātus. Problēma ir arī piedāvāto darbvietu kvalitāte un ilgtspēja (t. i., kvalitatīvas un ilglaicīgas darbvietas). Aptuveni ceturtajā daļā dalībvalstu dalība sabiedrisko darbu programmās ir vai nu obligāta, vai pirmā iespēja, ko var izvēlēties pabalstu saņēmēji, kaut arī kopumā tiek uzskatīts, ka sabiedrisko darbu ietekme uz pāreju uz nodarbinātību ilgākā termiņā ir neliela vai tās nav vispār. Lai atvieglotu nodarbinātības iespējas minimālā ienākuma atbalsta saņēmējiem, būtiska nozīme ir sociālajai ekonomikai. Nodarbinātība sociālajā ekonomikā varētu būt atspēriena punkts ceļā uz iekļaušanos atvērtajā darba tirgū.

Piektkārt, ir jānodrošina arī reāla piekļuve kvalitatīviem atbalsta pakalpojumiem un pamatpakalpojumiem. Lai gan nav iespējams sastādīt izsmelšu atbalsta pakalpojumu sarakstu, tie parasti ietver tādus vispārējos atbalsta pakalpojumus, ko sniedz visiem iedzīvotājiem, kā, piemēram, pirmsskolas izglītība un aprūpe, apmācība un izglītība, veselības aprūpe un ilgtermiņa aprūpe. Īpaša atbalsta pakalpojumu kategorija — sociālās iekļaušanas pakalpojumi — ietver pakalpojumus, ko izmanto, lai risinātu specifiskas problēmas personām, kuras ir vistālāk no darba tirgus, nolūkā palīdzēt tām integrēties sabiedrībā un nodarbinātībā. Sociālās iekļaušanas pakalpojumi var ietvert sociālo darbu, konsultācijas, izaugsmes vadību, mentorēšanu, psiholoģisko atbalstu un rehabilitāciju. Turklāt būtisks priekšnoteikums turpmākai sociālajai integrācijai ir pamatpakalpojumu (piem., ūdens, kanalizācijas, enerģijas, transporta, finanšu pakalpojumu un digitālo sakaru) pieejamība un cenas samērīgums. Kaut arī lielākā daļa šo pakalpojumu principā ir pieejami visiem iedzīvotājiem, piekļuve tiem un spēja tos atļauties var būt problemātiska cilvēkiem, kuriem trūkst pietiekamu līdzekļu, jo īpaši tagad, kad ir paaugstinājušās enerģijas cenas.

Krasais enerģijas cenu kāpums rada spiedienu uz neaizsargātām māsaimniecībām un draud radīt plašāku sociālo un ekonomisko kaitējumu. Šajos sarežģītajos laikos stabilas sociālās drošības sistēmas palīdz mazināt enerģētiskās nabadzības risku. Jo īpaši minimālā ienākuma atbalsts un pamatpakalpojumu pieejamība var palīdzēt mazināt cenu kāpuma ietekmi uz visneaizsargātākajiem iedzīvotājiem un vienlaikus papildināt citus strukturālus pasākumus. Salīdzinot ar cenu pasākumiem, ienākumu atbalsta pasākumi parasti ļauj mērķtiecīgāk novirzīt atbalstu tiem, kam tas ir nepieciešams, un ir saderīgāki ar stimulu saglabāšanu enerģijas patēriņa samazināšanai.

Sestkārt, personas, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, saskaras ar vairākiem un sarežģītiem šķēršļiem, lai panāktu iekļaušanu, tāpēc šīm personām ir vajadzīgs individualizēts atbalsts. Daži cilvēki ir aktīvi pieejami, lai (no jauna) iekļautos darba tirgū. Daži citi, iespējams, nevarēs sākt strādāt (uzreiz), piemēram, cilvēki ar smagu invaliditāti vai veselības problēmām, cilvēki, kuriem trūkst sociālo pamatprasmju, bezpajumtnieki vai cilvēki, kuru aprūpē ir mazi bērni vai apgādājami pieaugušie. Šiem cilvēkiem sociālās iekļaušanas politika ir ārkārtīgi svarīga un var atvieglot darba atrašanu vēlāk. Lai sniegtu individualizētu atbalstu, lielākā daļa dalībvalstu veic vajadzību daudzpusīgu novērtējumu. Aptuveni pusē valstu to veic saistībā ar visām personām, kuras dzīvo māsaimniecībās, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, bet mazākā dalībvalstu grupā — tikai attiecībā uz konkrētām grupām (piem., bezdarbniekiem uz noteiktu laiku) vai pēc izvēles. Tomēr tikai aptuveni puse dalībvalstu, kas veic vajadzību daudzpusīgu novērtējumu, piedāvā pielāgotu iekļaušanas plānu, ar ko novērst šķēršļus ceļā uz sociālo integrāciju un, visbeidzot, nodarbinātību. Tā kā liela daļa minimālā ienākuma atbalsta saņēmēju, visticamāk, ir ilgstoši bezdarbnieki, viņiem

tiek piedāvāts līgums par integrāciju darbā saskaņā ar Padomes Ieteikumu par ilgstošo bezdarbnieku integrāciju darba tirgū¹⁴.

Visbeidzot, spēcīgu sociālās drošības tīklu rezultatīvu īstenošanu apgrūtina pārvaldības problēmas. Galvenie šķēršļi ir nepietiekama koordinācija starp dažādām struktūrām, jo trūkst sadarbības standartu, netiek veikta informācijas apmaiņa, trūkst kvalificētu cilvēkresursu un līdzekļu, citstarp nav pietiekamas infrastruktūras valstu nodarbinātības dienestu un atbalsta pakalpojumu nodrošināšanai. Šie ierobežojumi arī rada problēmas saistībā ar regulāru uzraudzību un iedarbīguma novērtēšanu, jo aptuveni pusē dalībvalstu ir ieviesti regulāras uzraudzības mehānismi, bet citās dalībvalstīs šādas prakses vēl nav.

Turpmāk būs jārisina vēl vairāk strukturālu problēmu, un tas liecina, ka ir vajadzīgi spēcīgi sociālās drošības tīkli. Zaļā un digitālā pārkārtošanās, kas norit arvien straujāk, paver iespējas ekonomikas izaugsmes un darbvietu radīšanas stimulēšanai. Labi izstrādāti un stabili sociālās drošības tīkli var palīdzēt pilnībā izmantot šo potenciālu, atbalstot statusa maiņu darba tirgū un aktīvāku to cilvēku līdzdalību, kuri saskaras ar nelabvēlīgiem apstākļiem. No otras puses, uz iemaksām balstītu pabalstu (arī bezdarbnieka pabalstu un turpmāko pensiju) nepietiekamais segums, ko izraisa arvien lielāks nestandarta nodarbinātības īpatsvars, var radīt papildu slogu uz iemaksām nebalstītām shēmām.

Šajā kontekstā ir jāmodernizē un jāpielāgo sociālās drošības tīkli un jo īpaši minimālā ienākuma atbalsts, lai veicinātu sociālo iekļaušanu un atbalstītu darbaspējīgus cilvēkus ceļā uz kvalitatīvu nodarbinātību.

Nodrošināt adekvātus sociālās drošības tīklus, lai aizsargātu cilvēka cienīgu dzīvi, — šo jautājumu Savienība risina jau ilgstoši. Padome 1992. gadā pieņēma Ieteikumu 92/441/EEK par kopīgiem kritērijiem attiecībā uz pietiekamiem resursiem un sociālo palīdzību sociālās aizsardzības sistēmās¹⁵, kurā kā kopēju mērķi ierosināja noteikt garantēto ienākumu minimālo līmeni, kā arī principus un vadlīnijas šā mērķa sasniegšanai. Šā satvara vispārīgie principi ietvēra aktīvu pieejamību darbam vai arodniecībām cilvēkiem, kuru vecums, veselības stāvoklis un ģimenes situācija to ļauj, kā arī ekonomiskās un sociālās integrācijas pasākumus citām personām. Minētā ieteikuma mērķi tika atkārtoti un vēl vairāk nostiprināti Komisijas Ieteikumā 2008/867/EK par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstumti no darba tirgus¹⁶.

Atzīstot, ka ir svarīgi, lai pašreizējās problēmas tiktu risinātas Savienības līmeņa politikā, 2020. gada oktobrī Padome aicināja Komisiju uzsākt Savienības satvara atjaunināšanu, lai iedarbīgā veidā atbalstītu un papildinātu dalībvalstu politiku attiecībā uz valsts minimālā ienākuma aizsardzību¹⁷. Eiropas Parlaments savā rezolūcijā¹⁸ aicināja dalībvalstis ieviest adekvātu minimālā ienākuma atbalstu un uzsvēra minimālā ienākuma aizsardzības nozīmi kā instrumentu nabadzības novēršanai.

¹⁴ Padomes Ieteikums (2016. gada 15. februāris) par ilgstošo bezdarbnieku integrāciju darba tirgū (OV C 67, 20.2.2016.).

¹⁵ Padomes Ieteikums 92/441/EEK par kopīgiem kritērijiem attiecībā uz pietiekamiem resursiem un sociālo palīdzību sociālās aizsardzības sistēmās (OV L 245, 26.8.1992.).

¹⁶ Komisijas Ieteikums 2008/867/EK (2008. gada 3. oktobris) par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstumti no darba tirgus (OV L 307, 18.11.2008.).

¹⁷ Padomes 2020. gada 12. oktobra secinājumi “Minimālo ienākumu aizsardzības stiprināšana nolūkā apkarot nabadzību un sociālo atstumtību Covid-19 pandēmijas laikā un pēc tās”.

¹⁸ Eiropas Parlamenta 2017. gada 24. oktobra rezolūcija par politikas nostādņēm attiecībā uz ienākumu minimumu — instrumentu nabadzības novēršanai (2016/2270(INI)).

Nemot to vērā, kā arī nolūkā nodrošināt cilvēka cienīgu dzīvi visos dzīves posmos, šā ieteikuma mērķis ir cīnīties pret nabadzību un sociālo atstumtību, veicinot adekvātu ienākumu atbalstu, reālu piekļuvi atbalsta pakalpojumiem un pamatpakalpojumiem personām, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, un sekmējot darbaspējīgo iedzīvotāju integrāciju darba tirgū, kā noteikts Eiropas sociālo tiesību pīlāra 14. principā. Tādējādi tā mērķis ir panākt augstu nodarbinātības līmeni, aktīvi veicinot darbaspējīgo iedzīvotāju integrāciju darba tirgū. Šis mērķis ir jāsasniedz, neskarot dalībvalstu pilnvaras organizēt savas sociālās aizsardzības sistēmas.

Lai sasniegtu šo vispārējo mērķi, šīs iniciatīvas konkrētie mērķi ir šādi:

- (a) uzlabot ienākumu atbalsta adekvātumu;
- (b) uzlabot minimālā ienākuma atbalsta aptvērumu un izmantošanas īpatsvaru;
- (c) uzlabot darbaspējīgo iedzīvotāju piekļuvi iekļaujošiem darba tirgiem;
- (d) uzlabot piekļuvi atbalsta pakalpojumiem un pamatpakalpojumiem;
- (e) veicināt individualizētu atbalstu;
- (f) uzlabot sociālās drošības tīklu pārvaldības efektivitāti Savienības, valsts, reģionālā un vietējā līmenī, kā arī uzraudzības un ziņošanas mehānismus.

• **Saskanība ar spēkā esošajiem noteikumiem konkrētajā politikas jomā**

Šis priekšlikums veicina Eiropas sociālo tiesību pīlāra 14. principa īstenošanu un veicinās arī citu šā pīlāra principu, piemēram, “aktīvs atbalsts nodarbinātībai”, “sociālā aizsardzība”, “piekļuve pamatpakalpojumiem”, “vispārīgā un profesionālā izglītība un mūžizglītība” un “vienādas iespējas”, īstenošanu. Priekšlikums palīdzēs sasniegt Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plānā noteikto mērķrādītāju 2030. gadam attiecībā uz nabadzības mazināšanu un tā apakšmērķrādītāju attiecībā uz bērnu nabadzību, kā arī palīdzēs sasniegt mērķrādītājus 2030. gadam nodarbinātības jomā un mērķrādītāju 2030. gadam prasmju jomā.

Priekšlikuma pamatā ir Padomes Ieteikums 92/441/EEK par kopīgiem kritērijiem attiecībā uz pietiekamiem resursiem un sociālo palīdzību sociālās aizsardzības sistēmās. Priekšlikums ir saskaņots ar spēkā esošajiem noteikumiem un ar to tiek ieviesti jauni elementi aspektos, attiecībā uz kuriem tika uzskatīts, ka Padomes Ieteikums 92/441/EEK bija nepietiekams un ka tie bija jāattīsta atbilstoši sabiedrības pārmaiņām. Vienkāršošanas labad šā priekšlikuma mērķis ir aizstāt Padomes Ieteikumu 92/441/EEK, vienlaikus nodrošinot, ka netiek samazināts panāktais aizsardzības līmenis.

Priekšlikums arī papildina Komisijas Ieteikumu 2008/867/EK par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstumti no darba tirgus. Aktīvās iekļaušanas stratēģiju mērķis ir palīdzēt integrēt darbaspējīgos iedzīvotājus ilgtspējīgā un kvalitatīvā nodarbinātībā un nodrošināt pietiekamus līdzekļus un atbalstu, lai tie, kuri strādāt nespēj, varētu dzīvot cilvēka cienīgu dzīvi. Šā priekšlikuma pamatā ir pieredze un atziņas, kas gūtas, īstenojot minēto ieteikumu, un šis ieteikums sniedz iespēju turpmāk attīstīt tā dažādos elementus un novērst atlikušos trūkumus.

Ierosinātā iniciatīva balstās uz SDO Ieteikumu par sociālās aizsardzības minimumiem¹⁹, kurā sniegti norādījumi valstīm par to, kā paplašināt sociālās aizsardzības aptvērumu, par prioritāti

¹⁹ SDO 2012. gada Ieteikums par sociālās aizsardzības minimumiem (Nr. 202).

nosakot tādu valsts sociālās aizsardzības minimumu izveidi, kuri būtu pieejami visiem, kam tas nepieciešams, un papildina šo ieteikumu.

Ekonomikas un nodarbinātības politikas koordinēšanas Eiropas pusgada procesā ir uzsvērtas strukturālās problēmas, kas saistītas ar minimālā ienākuma atbalsta shēmām un tādiem saistītiem elementiem kā, piemēram, sociālā iekļaušana un iesaistīšana darba tirgū, un vairākas dalībvalstis ir saņēmušas konkrētām valstīm adresētus ieteikumus. Dalībvalstu sniegumam un tendencēm tiek sekots līdzī pārskatītajā sociālo rezultātu pārskatā²⁰ — tas Komisijai palīdz uzraudzīt progresu, kas panākts, izpildot konkrētām valstīm adresētos ieteikumus. 2022. gada pamatnostādnēs par dalībvalstu nodarbinātības politiku ir noteikts, ka sociālās aizsardzības sistēmām būtu jānodrošina adekvāti minimālā ienākuma pabalsti ikvienam, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, un, rosinot cilvēkus aktīvi piedalīties darba tirgū un sabiedrības dzīvē, būtu jāveicina sociālā iekļaušana, arī mērķtiecīgi sniedzot sociālos pakalpojumus. Lai stiprinātu analītisko darbu, Sociālās aizsardzības komitejā tika panākta vienošanās par salīdzinošās novērtēšanas sistēmu, un tās rezultāti ir atspoguļoti vienotajā nodarbinātības ziņojumā, valstu ziņojumos un konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos.

Lai pastāvīgi apkopotu šādu kontekstuālu informāciju un atvieglotu savstarpēju mācīšanos un prakses apmaiņu atvērtās koordinācijas metodes ietvaros, par minimālā ienākuma atbalstu atbildīgo valstu iestāžu tīkla (*MINET*) izveide ir ļāvusi uzturēt regulāru strukturētu dialogu starp dalībvalstīm.

- **Saskanība ar citām Savienības politikas jomām**

Šī iniciatīva arī papildina vairākas citas Savienības iniciatīvas un ir saskanīga ar tām.

Padomes Ieteikumā par ilgstošo bezdarbnieku integrāciju darba tirgū²¹ dalībvalstīm ir ieteikts sniegt individuālu atbalstu ilgstošiem bezdarbniekiem un veicināt labāku attiecīgo pakalpojumu koordināciju.

Padomes Ieteikuma par darbinieku un pašnodarbināto personu piekļuvi sociālajai aizsardzībai²² mērķis ir nodrošināt, lai visas šīs nodarbinātībā iesaistītās personas veiktu iemaksas un tām būtu oficiāla piekļuve efektīvām, adekvātām un pārredzamām sociālās aizsardzības sistēmām. Tā mērķis ir jo īpaši atbalstīt nestandarta nodarbinātības veidos strādājošos un pašnodarbinātos, ko nodarbinātības statusa dēļ nepietiekami aizsargā uz iemaksām balstītās sociālā nodrošinājuma shēmas un kas tādējādi ir pakļauti lielākai ekonomiskajai nedrošībai.

Ar Direktīvu par adekvātu minimālo algu²³ ir mēģināts izveidot sistēmu, lai uzlabotu minimālās algas adekvātumu un palielinātu darba ņēmēju piekļuvi minimālās algas aizsardzībai, tādējādi palīdzot novērst nodarbinātu personu nabadzības un zema atalgojuma slazdus.

²⁰ [Sociālo rezultātu pārskata rādītāji — Eiropas sociālo tiesību pīlārs — Eurostat \(europa.eu\)](#).

²¹ Padomes Ieteikums (2016. gada 15. februāris) par ilgstošo bezdarbnieku integrāciju darba tirgū (OV C 67, 20.2.2016.).

²² Padomes Ieteikums (2019. gada 8. novembris) par darbinieku un pašnodarbināto personu piekļuvi sociālajai aizsardzībai (OV C 387, 15.11.2019.).

²³ Pievienot atsauci pēc publicēšanas.

Padomes Ieteikumā “Tilts uz nodarbinātību — Garantijas jauniešiem pastiprināšana”²⁴ dalībvalstīm ir prasīts nodrošināt, lai visi jaunieši vecumā līdz 30 gadiem četros mēnešos pēc kļūšanas par bezdarbniekiem vai formālās izglītības beigšanas saņemtu kvalitatīvu darba, tālākizglītības, mācekļa prakses vai stažēšanās piedāvājumu, tādējādi novēršot viņu nabadzību un sociālo atstumtību.

Padomes ieteikumā, ar ko izveido Eiropas Garantiju bērniem²⁵, dalībvalstis tiek aicinātas garantēt nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļautajiem bērniem brīvu un reālu piekļuvi pamatpakalpojumiem, kas ir būtiski viņu attīstībai un labbūtībai, citstarp ar darba tirgus integrācijas pasākumiem vecākiem un ienākumu atbalstu ģimenēm un māsaimniecībām.

Komisijas ieteikumā par iedarbīgu un aktīvu atbalstu nodarbinātībai (*EASE*)²⁶ ir uzsvērts, cik svarīgi ir izstrādāt un īstenot saskaņotas rīcībpolitikas, citstarp uz darbā pieņemšanu un profesionālajām pārmaiņām vērstus stimulus, prasmju pilnveidi un pārkvalifikāciju, kā arī lielāku atbalstu, ko sniedz valstu nodarbinātības dienesti.

Dzimumu līdztiesības stratēģijā 2019.–2025. gadam²⁷ ir atzīts, ka lielāks sieviešu (jo īpaši vecāka gadagājuma sieviešu) īpatsvars dzīvo nabadzībā — to izraisa dzimumu nodarbinātības un atalgojuma atšķirības, kas, uzkrātas visa mūža garumā, rada lielas pensiju atšķirības.

ES stratēģiskajā satvarā romu jautājumos un Padomes Ieteikumā par romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību²⁸ dalībvalstis tiek aicinātas cīnīties pret romu multiplo un strukturālo diskrimināciju, nodrošināt, lai līdz 2030. gadam lielākā daļa romu izkļūtu no nabadzības, un veikt stingrākus pasākumus savstarpēji saistītajās ienākumu atbalsta, nodarbinātības, veselības aprūpes un sociālo pakalpojumu, mājokļu un pamatpakalpojumu jomās.

Personu ar invaliditāti tiesību stratēģijas 2021.–2030. gadam²⁹ mērķis cita starpā ir nodrošināt, lai personas ar invaliditāti varētu izmantot cilvēktiesības, vienlīdzīgas iespējas un vienlīdzīgu piekļuvi līdzdalībai sabiedrībā un ekonomikā, kā arī adekvātu sociālo aizsardzību, lai personām ar invaliditāti un viņu ģimenēm nodrošinātu adekvātus ienākumus pienācīgam dzīves līmenim.

Jaunajā Prasmju programmā Eiropai³⁰ ir izklāstīts visaptverošs plāns, kā nodrošināt sociālo taisnīgumu un atvieglot piekļuvi iekļaujošai izglītībai un apmācībai ikvienam, arī visneaizsargātākajiem iedzīvotājiem. Padomes Ieteikums par individuālajiem mācību

²⁴ Padomes Ieteikums (2020. gada 30. oktobris) “Tilts uz nodarbinātību — Garantijas jauniešiem pastiprināšana” un ar ko aizstāj Padomes 2013. gada 22. aprīļa Ieteikumu par garantijas jauniešiem izveidi (OV C 372, 4.11.2020.).

²⁵ Padomes Ieteikums (ES) 2021/1004 (2021. gada 14. jūnijs), ar ko izveido Eiropas Garantiju bērniem (OV L 223, 22.6.2021.).

²⁶ Komisijas Ieteikums (ES) 2021/402 (2021. gada 4. marts) par iedarbīgu un aktīvu atbalstu nodarbinātībai pēc Covid-19 krīzes (*EASE*) (OV L 80, 8.3.2021.).

²⁷ [EUR-Lex — 52020DC0152 — LV — EUR-Lex \(europa.eu\)](#).

²⁸ Padomes Ieteikums (2021. gada 12. marts) par romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību (OV C 93, 19.3.2021.).

²⁹ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=lv&pubId=8376&furtherPubs=yes>.

³⁰ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas Prasmju programma ilgtspējīgai konkurētspējai, sociālajam taisnīgumam un noturībai” (COM/2020/274 final).

kontiem³¹, kas pieņemts kā viens no Prasmju programmas rezultātiem, veicina un dod iespējas personām piedalīties darba tirgum atbilstošā apmācībā un atvieglo viņu piekļuvi nodarbinātībai vai tās saglabāšanu. Ar ierosināto Eiropas Prasmju gadu (2023) vēl vairāk tiks pievērsta uzmanība prasmēm visos dzīves posmos.

Komisijas paziņojums “Eiropas Renovācijas vilnis — par zaļākām ēkām, jaunām darbvietām un labāku dzīvi”³² ir balstīts uz principu par renovēto mājokļu pieejamību cenas ziņā un piekļūstamību, tādējādi veicinot mērķi garantēt pienācīgus mājokļus neaizsargātiem iedzīvotājiem, jo īpaši ar Komisijas Ieteikumu par enerģētisko nabadzību³³.

Padomes Ieteikumā par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti³⁴ ir izklāstīti konkrēti norādījumi, lai palīdzētu dalībvalstīm īstenot politikas pasākumu kopumu, kas visaptverošā veidā nodrošina taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti, īpašu uzmanību pievēršot neaizsargātām māsaimniecībām.

Plānā *REPowerEU*³⁵ ir aicināts veikt mērķorientētus pasākumus, lai līdz minimumam samazinātu svārstības, nepieļautu cenu nekontrolētu kāpumu un aizsargātu (enerģētiskās) nabadzības riskam pakļautos indivīdus, lai nodrošinātu ilgtermiņa ieguvumus no taisnīgas enerģētikas pārkārtošanas un ātras Krievijas fosilā kurināmā izmantošanas pārtraukšanas.

Ar Komisijas Priekšlikumu regulai par ārkārtas intervenci augsto enerģijas cenu jautājuma risināšanai³⁶ ir mēģināts risināt milzīgo enerģijas cenu pieaugumu, samazinot elektroenerģijas patēriņu dalībvalstīs un sadalot enerģijas ražotāju ārkārtējo peļņu ar tiem, kam palīdzība vajadzīga visvairāk, citstarp neaizsargātām māsaimniecībām.

Sociālās ekonomikas rīcības plāns³⁷ palīdz uzplaukt sociālajai ekonomikai, izmantojot tās ekonomisko un darbvietu radīšanas potenciālu, kā arī tās ieguldījumu taisnīgā un iekļaujošā ekonomikas atveseļošanā un zaļās un digitālās pārkārtošanās procesos.

Šis priekšlikums veicina Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam mērķu sasniegšanu.

2. JURIDISKAIS PAMATS, SUBSIDIARITĀTE UN PROPORCIONALITĀTE

• Juridiskais pamats

Ierosinātā ieteikuma pamatā ir Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 292. pants kā procesuālais juridiskais pamats kopā ar LESD 153. panta 1. punkta j) apakšpunktu kā materiālo juridisko pamatu.

³¹ Padomes Ieteikums (2022. gada 16. jūnijs) par individuāliem mācību kontiem (OV C 243, 27.6.2022.).

³² Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas Renovācijas vilnis — par zaļākām ēkām, jaunām darbvietām un labāku dzīvi” (COM(2020) 662 final).

³³ Komisijas Ieteikums (ES) 2020/1563 (2020. gada 14. oktobris) par enerģētisko nabadzību (OV L 357, 27.10.2020.).

³⁴ Padomes Ieteikums (2022. gada 16. jūnijs) par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti (OV C 247, 27.6.2022.).

³⁵ COM/2022/230 final, Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Plāns *REPowerEU*”.

³⁶ Priekšlikums — Padomes Regula par ārkārtas intervenci augsto enerģijas cenu jautājuma risināšanai (COM(2022) 473 final).

³⁷ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Ekonomikas, kas darbojas cilvēku labā, veidošana. Rīcības plāns sociālajai ekonomikai” (COM(2021) 778 final).

LESD 153. panta 1. punkta j) apakšpunktā Savienībai ir atļauts atbalstīt un papildināt dalībvalstu darbības sociālās atstumtības izskaušanas jomā. Šis priekšlikums palīdzēs sasniegt šo mērķi, veicinot ienākumu atbalstu tādā līmenī, kas ļauj dzīvot cilvēka cienīgu dzīvi, apvienojumā ar reālu piekļuvi atbalsta pakalpojumiem un pamatpakalpojumiem un pasākumiem, ar ko atbalsta darbspējīgo iedzīvotāju integrāciju darba tirgū.

LESD 153. panta 1. punkta j) apakšpunkta kā materiālā pamata izmantošanu ierobežo, pirmkārt, 153. panta 2. punkta a) apakšpunkts, jo tajā tiek pieļauti tikai pasākumi, kas paredzēti dalībvalstu sadarbības veicināšanai, neparedzot dalībvalstu normatīvo aktu saskaņošanu.

Turklāt saskaņā ar 153. panta 4. punktu visi noteikumi, kas pieņemti saskaņā ar 153. pantu, paredz, ka ieteikums i) neietekmē dalībvalstu tiesības definēt savu sociālā nodrošinājuma sistēmu pamatprincipus un ii) būtiski neietekmē šo sistēmu finansiālo līdzsvaru.

- **Subsidiaritāte (neekskluzīvas kompetences gadījumā)**

Nodarbinātības un sociālās aizsardzības politika saskaņā ar subsidiaritātes principu joprojām ir galvenokārt dalībvalstu kompetencē.

Sākot ar Padomes Ieteikumu 92/441/EEK un Padomes Ieteikumu 92/442/EEK par sociālās aizsardzības mērķu un politiku konvergenci³⁸, Savienība ir veikusi pasākumus sociālās aizsardzības jomā — to pamatā ir vienprātība, ka vienotā tirgus padziļināšana būtu jāpapildina ar sociālo solidaritāti un sociālās aizsardzības politikas konvergenci starp dalībvalstīm.

Kaut arī visas dalībvalstis ir pieņēmušas reformas minimālā ienākuma atbalsta jomā, pierādījumi liecina, ka lielākajā daļā dalībvalstu ir iespējams veikt uzlabojumus, lai identificētās problēmas risinātu integrētā veidā. Nepilnības minimālā ienākuma atbalsta un iesaistīšanas darba tirgū pasākumu rezultatīvā īstenošanā palielina riskus ietekmēto personu un viņu ģimeņu labklājībai — viņi cieš no lielākas ekonomiskās nenoteiktības — un samazina vispārējo nodarbinātības līmeni ekonomikā. Problēma, kas saistīta ar neadekvātu ienākumu atbalstu un nepietiekamu piekļuvi atbalsta pakalpojumiem ievērojamai iedzīvotāju daļai, negatīvi ietekmē sociālo taisnīgumu un ilgtspējīgu izaugsmi. Pastāvīga neaktivitāte un attālinātība no darba tirgus izraisa prasmju samazināšanos un noved pie zemākas kvalitātes un mazproduktīvāka darbaspēka. Tas ir spēcīgs sociālās atstumtības un nabadzības cēlonis un šķērslis mērķrādītāju 2030. gadam sasniegšanai. Kā norādīts šim priekšlikumam pievienotajā dienestu darba dokumentā, nabadzības mazināšanas mērķrādītāju tuvākajos gados, visticamāk, neizdosies sasniegt, ja dalībvalstis nestiprinās savas sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas sistēmas, savukārt nodarbinātības mērķrādītāja sasniegšanai ir nepieciešama rezultatīvāka politika attiecībā uz iesaistīšanu darba tirgū.

Apzinoties bezdarbības (vai nepietiekamas rīcības) risku, ņemot vērā līdzšinējās tendences un turpmāk gaidāmās sociālās problēmas, kā arī dalībvalstu savstarpējās mācīšanās potenciālu, Savienībai ir visas iespējas pastiprināt centienus un uzņemties vadību, vienlaikus ievērojot dalībvalstu kompetenci sociālās aizsardzības jomā. Savienības rīcība var palīdzēt nodrošināt, ka visas dalībvalstis dodas vienā virzienā vienlaicīgi, — tas veicina augšupejošu konvergenci dalībvalstīs un starp tām, kā rezultātā veidojas taisnīgākas un saliedētākas sabiedrības.

³⁸ Padomes Ieteikums 92/442/EEK (1992. gada 27. jūlijs) par sociālās aizsardzības mērķu un politiku konvergenci (Nr. L 245/49).

- **Proporcionalitāte**

Šajā ieteikumā ierosinātie pasākumi ir proporcionāli izvirzītajiem mērķiem. Ar šo priekšlikumu tiek atbalstīti dalībvalstīs jau esošie sociālās drošības tīkli un minimālā ienākuma atbalsts un papildināti dalībvalstu centieni saistībā ar sociālās atstumtības izskaušanu un nelabvēlīgā situācijā esošu personu integrāciju darba tirgū. Piedāvātajā rīcībā ir respektēta dalībvalstu prakse un ņemta vērā to sociālās aizsardzības sistēmu dažādība. Tajā atzīts, ka atšķirīgas valsts, reģionālās vai vietējās situācijas var radīt atšķirības ieteikuma īstenošanā, un dalībvalstīm ir atļauts izmantot šo ieteikumu atbilstoši to konkrētajam kontekstam. Proporcionalitātei bija būtiska nozīme arī juridiskā instrumenta izvēlē.

- **Juridiskā instrumenta izvēle**

Juridiskais instruments ir priekšlikums Padomes ieteikumam, kurā ievēroti subsidiaritātes un proporcionalitātes principi. Tā pamatā ir spēkā esošie Savienības tiesību akti, un tas atbilst to juridisko instrumentu veidam, kas pieejami Savienības darbības īstenošanai nodarbinātības un sociālās politikas jomā. Padomes ieteikumā dalībvalstīm tiks sniegtas konkrētas norādes par reformu virzienu, bet dalībvalstu ziņā ir atstāta pasākumu pielāgošana valsts iestādēm un īstenošanas modeļiem. Ar to nosaka pasākumus, kas dalībvalstīm ir jāapsver, un nodrošina stabilu pamatu sadarbībai Savienības līmenī šajā jomā, vienlaikus pilnībā ievērojot dalībvalstu kompetenci attiecīgajās politikas jomās. Pēc šā ieteikuma pieņemšanas ar to tiks aizstāts Padomes Ieteikums 92/441/EEK.

3. *EX POST* IZVĒRTĒJUMU, APSPRIEŠANOS AR IEINTERESĒTAJĀM PERSONĀM UN IETEKMES NOVĒRTĒJUMU REZULTĀTI

- ***Ex post* izvērtējumi / spēkā esošo tiesību aktu atbilstības pārbaudes**

Komisija 1999. gadā iesniedza ziņojumu par Padomes Ieteikuma 92/441/EEK īstenošanu³⁹. Ziņojumā tika apstiprināts, ka minimālā ienākuma atbalstam kā pēdējā drošības tīkla mehānismam ir būtiska nozīme. Tajā tika secināts, ka minētais ieteikums ir palīdzējis organizēt un stimulēt dalībvalstu debates par minimālā ienākuma atbalsta nozīmi un attīstību un ir veicinājis konvergenci starp dalībvalstīm. Ziņojumā norādīts, ka joprojām pastāv ievērojamas atšķirības attiecībā uz to, kā darbojas minimālā ienākuma atbalsts, cik lielā mērā un cik ilgi ar to sedz būtiskās vajadzības un kā tas ir saistīts ar citiem sociālā un nodarbinātības atbalsta pasākumiem.

Komisija 2013. gadā pārskatīja Komisijas Ieteikuma 2008/867/EK īstenošanu⁴⁰. Novērtējumā tika apstiprināta aktīvas iekļaušanas pieejas pamatotība, taču tika atzīts, ka progress tās īstenošanā valsts līmenī ir bijis relatīvi neliels. Tajā tika uzsvērtas konkrētas problēmas, kas saistītas ar trim aktīvās iekļaušanas virzieniem, piemēram: i) ienākumu atbalsta neadekvātums, nepietiekama izmantošana un ierobežots aptvērums, ii) nodarbinātu personu nabadzība un iespējami negatīvi stimuli, ko rada nodokļu un pabalstu sistēmas, un iii) problemātiska piekļuve kvalitatīviem pakalpojumiem vairākās dalībvalstīs, jo īpaši attiecībā uz romiem, migrantiem un cilvēkiem ar invaliditāti. Turklāt īstenošanu kavēja

³⁹ Komisijas ziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par 1992. gada 24. jūnija Ieteikuma 91/441/EEK par kopīgiem kritērijiem attiecībā uz pietiekamiem resursiem un sociālo palīdzību sociālās aizsardzības sistēmās īstenošanu (COM(1998) 774 final).

⁴⁰ Komisijas dienestu darba dokuments "Turpmākie pasākumi saistībā ar to, kā dalībvalstis īsteno Eiropas Komisijas 2008. gada Ieteikumu par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstāti no darba tirgus, — ceļā uz sociālo ieguldījumu pieeju" (SWD(2013) 39 final).

koordinācijas problēmas vietējā līmenī un kompetences izklaidētība dažādos politikas līmeņos.

Vēl viens pārskats par Komisijas Ieteikuma 2008/867/EK īstenošanas gaitu tika veikts 2017. gadā⁴¹. Šā novērtējuma secinājumos tika uzsvērts tas, cik liela ir integrētu un visaptverošu politikas pasākumu nozīme nelabvēlīgā situācijā esošām personām. Tajā tika aicināts vairāk uzmanības pievērst adekvātam atbalstam to cilvēku sociālajai iekļaušanai, kuri nevar strādāt, un tika uzsvērts, ka ieinteresētajām personām ir cieši jāsadarbojas ar visiem attiecīgajiem partneriem un tie aktīvi jāiesaista.

Šo novērtējumu rezultāti ir ņemti vērā, sagatavojot šo priekšlikumu.

- **Apspriešanās ar ieinteresētajām personām**

Komisija veica apspriešanos ar ieinteresētajām personām divos laikposmos. No 2020. gada 14. janvāra līdz 30. novembrim Komisija veica sabiedrisko apspriešanu par Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plānu (arī par 14. principu)⁴², kas palīdzēja veidot šā priekšlikuma saturu. Turklāt laikposmā no 2022. gada 5. janvāra līdz 5. maijam Komisija veica mērķorientētas apspriešanas par pašu iniciatīvu. Šīs apspriešanas — galvenokārt tematisku debašu veidā — notika ar sociālajiem partneriem, pilsoniskās sabiedrības organizācijām, Sociālās aizsardzības komiteju un Nodarbinātības komiteju, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju, Eiropas valstu nodarbinātības dienestu tīklu, Reģionu komiteju, jauniešiem, pētniekiem un akadēmisko aprindu pārstāvjiem. Uzaicinājumā iesniegt atsauksmes varēja piedalīties visas ieinteresētās personas un tika iesniegtas 75 individuālas atsauksmes un 33 nostājas dokumenti, galvenokārt no pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, iedzīvotājiem, kā arī no uzņēmējdarbības asociācijām, akadēmiskajām aprindām, arodbiedrībām un publiskajām iestādēm.

Lielākā daļa ieinteresēto personu atbalstīja Savienības iniciatīvu, kuras mērķis ir stiprināt pašreizējo regulējumu. Daudzas ieinteresētās personas atkārtoti uzsvēra, ka minimālā ienākuma atbalsta pasākumi ir savstarpēji saistīti ar citiem atbalsta pasākumiem un tāpēc būtu jāuzskata par daļu no plašākām sociālās aizsardzības sistēmām, kas tiek izstrādātas un īstenotas valsts līmenī. Kopumā kā vispiemērotākais instruments tika minēts Padomes ieteikums, ar ko tiktu sniegti Savienības līmeņa norādījumi, īstenošanu atstājot dalībvalstu ziņā. Lielākā daļa ieinteresēto personu atkārtoti uzsvēra, ka svarīga ir aktīvas iekļaušanas pieeja, kas ietver ienākumu atbalstu, iekļaujošus darba tirgus, sociālo iekļaušanu un piekļuvi kvalitatīviem pakalpojumiem. Lai šī pieeja būtu iedarbīga, ar atbilstošu pārvaldības sistēmu būtu jāatbalsta dažādu dalībnieku sadarbība kā vertikāli, tā horizontāli. Tādēļ daudzas ieinteresētās personas atkārtoti uzsvēra, ka svarīgi ir vietējie dalībnieki, citstarp pakalpojumu sniedzēji un pilsoniskās sabiedrības organizācijas, un ieteica, ka šiem dalībniekiem būtu jāklūst par pārvaldības sistēmu daļu. Attiecībā uz adekvātumu lielākā daļa ieinteresēto personu piekrita, ka, lai nodrošinātu cilvēka cienīgu dzīvi, ienākumu atbalsta līmenim būtu jābūt noteiktam valsts nabadzības sliekšņa līmenī vai virs tā. Lielākā daļa ieinteresēto personu norādīja, ka ieteikuma rezultatīvas īstenošanas atbalstam ir vajadzīgas stabilas uzraudzības sistēmas.

- **Ekspertu atzinumu pieprasīšana un izmantošana**

Iniciatīvas faktu pamatojums ietver:

⁴¹ Komisijas dienestu darba dokuments par Komisijas 2008. gada Ieteikuma par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstumti no darba tirgus, īstenošanu (SWD(2017) 257 final).

⁴² Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plāns" (SWD(2021) 46 final).

- izpētes pētījumu dienestu darba dokumenta “Trūkstošo zināšanu iegūšana un ES dalībvalstu minimālā ienākuma atbalsta shēmu lietderīguma stipro pušu un problēmu apzināšana” atbalstam. Pētījuma mērķis bija: i) vākt datus par valsts minimālā ienākuma atbalstu visā Savienībā, ii) identificēt minimālā ienākuma atbalsta lietderīguma stiprās puses un problēmas, iii) novērtēt dažādu tādu pasākumu ietekmi, kuru mērķis ir uzlabot tā iedarbīgumu, citstarp aktivizāciju un piekļuvi pakalpojumiem;
- Kopīgā pētniecības centra veiktu izvēlēto politikas risinājumu ietekmes modelēšanu attiecībā uz adekvāta ienākumu atbalsta nodrošināšanu;
- minimālā ienākuma atbalsta salīdzinošās novērtēšanas sistēmu, par kuru tika panākta vienošanās Sociālās aizsardzības komitejā un kurā tika identificēti trīs politikas ietekmes instrumenti, kas, visticamāk, ietekmēs minimālā ienākuma atbalsta rezultātus: i) pabalstu adekvātums, ii) atbalsttiesīguma noteikumi un pabalstu izmantošanas īpatsvars un iii) aktivizācijas pasākumi un pakalpojumu pieejamība. Sistēmā tika identificēti vairāki rezultātu, snieguma un politikas ietekmes rādītāji, citstarp divkārtšs rādītājs attiecībā uz monetāro ienākumu atbalsta adekvātumu: i) kā daļa no valsts nabadzības riska sliekšņa attiecīgajā dalībvalstī un ii) kā daļa no ienākumiem, ko saņem zema atalgojuma saņēmējs, kurš definēts kā persona, kuras ienākumi ir 50 % no vidējās algas;
- pamatojoties uz salīdzinošās novērtēšanas sistēmu, Sociālās aizsardzības komitejas un Komisijas kopīgajā ziņojumā ir sniegts pārskats par pašreizējo stāvokli minimālā ienākuma atbalsta jomā;
- Sociālās aizsardzības pārraudzības instrumentu (SAPI), kurā katru gadu tiek identificētas galvenās sociālās tendences, kas vērojamas visā Savienībā, kā arī galvenās sociālās problēmas un labi sociālie iznākumi atsevišķās dalībvalstīs.
- **Ietekmes novērtējums**

Ierosinātais instruments — Padomes ieteikums — dod dalībvalstīm pietiekamu rīcības brīvību noteikt, kā vislabāk sasniegt šīs iniciatīvas mērķus, ņemot vērā valsts, reģionālos vai vietējos apstākļus. Tā kā iespējamā ietekme ir atkarīga no dalībvalstu veiktām konkrētām darbībām, ar pilnu ietekmes novērtējumu nevar pilnībā novērtēt gaidāmo ietekmi, pirms dalībvalstis nav izdarījušas izvēli īstenošanas posmā.

Pievienotajā dienestu darba dokumentā ir iekļauts pārskats par svarīgākajām problēmām saistībā ar minimālā ienākuma atbalsta rādītājiem. Tajā iekļauta arī analīze par iespējamo politikas reformu ietekmi uz nabadzības mazināšanu.

- **Normatīvā atbilstība un vienkāršošana**

Neattiecas.

- **Pamattiesības**

Priekšlikums palīdzēs aizsargāt tiesības uz cilvēka cieņu (Eiropas Savienības Pamattiesību harta (“harta”), 1. pants), tiesības uz sociālā nodrošinājuma pabalstiem un sociāliem pakalpojumiem, sociālo palīdzību un palīdzību mājokļu jomā, kā arī tiesības uz pienācīgu dzīvi tiem, kam nav pietiekamu līdzekļu (hartas 34. pants).

4. **IETEKME UZ BUDŽETU**

Neattiecas.

5. CITI ELEMENTI

• **Īstenošanas plāni un uzraudzīšanas, izvērtēšanas un ziņošanas kārtība**

Dalībvalstis regulāri ziņos Komisijai par šā ieteikuma īstenošanas gaitu. Ieteikumā ir arī noteikts laikposms, kurā pakāpeniski ir jāīsteno noteikums par ienākumu atbalsta adekvātumu, t. i., līdz 2030. gada beigām. Progresā ziņojumi būtu jāapspriež Sociālās aizsardzības komitejā, savukārt attiecībā uz piekļuvi iekļaujošiem darba tirgiem būtu cieši jāsadarbojas ar Nodarbinātības komiteju un valstu nodarbinātības dienestu tīklu.

Pamatojoties uz valstu progresā ziņojumiem, Sociālās aizsardzības komiteja un Komisija regulāri sniegs kopīgus ziņojumus Savienības līmenī. Komisija arī regulāri uzraudzīs šā ieteikuma īstenošanu Eiropas pusgada kontekstā un vajadzības gadījumā sniegs konkrētām valstīm adresētus ieteikumus.

Turklāt Komisija plāno sadarboties ar Sociālās aizsardzības komiteju, lai turpinātu izstrādāt minimālā ienākuma atbalsta shēmu salīdzinošās novērtēšanas sistēmu, kas būtu šā ieteikuma uzraudzības pamatā, un lai uzlabotu attiecīgo rādītāju pieejamību un salīdzināmību.

Komisija plāno pārskatīt pasākumus, kas veikti, reaģējot uz ierosināto ieteikumu, jo īpaši attiecībā uz to ietekmi uz nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanu, nodarbinātības palielināšanu un prasmju uzlabošanu, un līdz 2032. gadam iesniegt attiecīgu ziņojumu Padomei. Pamatojoties uz pārskatīšanas rezultātiem, Komisija var apsvērt turpmāku priekšlikumu iesniegšanu.

• **Paskaidrojošie dokumenti (direktīvām)**

Neattiecas.

• **Detalizēts skaidrojums par konkrētiem šā priekšlikuma noteikumiem**

Šā ieteikuma 1. punktā ir norādīts ieteikuma mērķis.

Šā ieteikuma 2. punktā ir sniegtas ieteikuma vajadzībām piemērojamās definīcijas.

Šā ieteikuma 3. punktā dalībvalstīm ir ieteikts izstrādāt stabilus sociālās drošības tīklus, izmantojot integrētu pieeju, kurā apvieno ienākumu atbalstu, stimulus un atbalstu (re)integrācijai darba tirgū, kā arī piekļuvi pakalpojumiem.

Šā ieteikuma 4.–7. punktā dalībvalstīm ir ieteikts nodrošināt ienākumu atbalsta adekvātumu, definējot pārredzamu metodiku ienākumu atbalsta līmeņa noteikšanai un pārskatīšanai, ierosinot atsauces vērtības, pēc kurām vadīties, novērtējot adekvātumu, un iesakot ikgadējas ienākumu atbalsta korekcijas. Konkrēti, 6. punktā dalībvalstis tiek aicinātas pakāpeniski panākt ienākumu atbalsta adekvātumu, vēlākais, līdz 2030. gada 31. decembrim.

Šā ieteikuma 8. punktā dalībvalstīm ir ieteikts paredzēt iespēju pieprasīt, lai ienākumu atbalsts tiktu piešķirts atsevišķiem mājāsaimniecības locekļiem, parasti nepalielinot mājāsaimniecības saņemto pabalstu kopējo apjomu.

Šā ieteikuma 9. punktā dalībvalstīm ir ieteikts nodrošināt, lai, piešķirot minimālā ienākuma atbalstu, tiktu nodrošināts visaptverošs to personu aptvērumš, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, cita starpā izmantojot nediskriminējošus atbalsttiesīguma kritērijus un samērīgu iztikas līdzekļu pārbaudi.

Šā ieteikuma 10. punktā dalībvalstīm ir ieteikts veicināt minimālā ienākuma atbalsta shēmas pilnīgu izmantošanu, citstarp vienkāršojot pieteikšanās procedūru, samazinot administratīvos šķēršļus un nodrošinot potenciālajiem saņēmējiem pieejamu informāciju.

Šā ieteikuma 11. punktā dalībvalstīm ir ieteikts nodrošināt minimālā ienākuma atbalsta saņēmējiem atbilstošus stimulus (re)integrācijai darba tirgū un nodrošināt iekļaujošus darba tirgus un augstu nodarbinātības līmeni, arī ar ieguldījumiem cilvēkkapitālā un prasmēs, uzturot stimulus strādāt, atbalstot darba devējus un veicinot darba iespējas sociālās ekonomikas nozarē.

Šā ieteikuma 12. punktā dalībvalstīm ir ieteikts nodrošināt reālu piekļuvi atbalsta pakalpojumiem un pamatpakalpojumiem, nodrošinot pamatpakalpojumu (arī enerģijas) pieejamības nepārtrauktību un novēršot šķēršļus piekļuvei pakalpojumiem.

Šā ieteikuma 13. punktā dalībvalstīm ir ieteikts izstrādāt individualizētas pieejas, lai novērstu dažādus šķēršļus, kuri kavē sociālo iekļaušanu un nodarbinātību un ar kuriem saskaras personas, kam trūkst pietiekamu līdzekļu.

Šā ieteikuma 14. un 15. punktā dalībvalstīm ir ieteikts ieviest iedarbīgas pārvaldības un uzraudzības sistēmas un regulāri ziņot Komisijai par šā ieteikuma īstenošanu.

Šā ieteikuma 16. punktā Komisija tiek aicināta turpināt kopīgu darbu ar Sociālās aizsardzības komiteju, izstrādājot minimālā ienākuma atbalsta shēmu salīdzinošās novērtēšanas sistēmu, un uzlabot attiecīgo datu pieejamību un salīdzināmību. Tajā arī ieteikts Komisijai un Sociālās aizsardzības komitejai regulāri pārskatīt šā ieteikuma īstenošanas gaitu un līdz 2032. gadam iesniegt ziņojumu Padomei.

Priekšlikums

PADOMES IETEIKUMS

par adekvātu minimālā ienākuma atbalstu, kas nodrošina aktīvu iekļaušanu

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 292. pantu saistībā ar 153. panta 1. punkta j) apakšpunktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

tā kā:

- (1) Lai nodrošinātu cilvēka cienīgu dzīvi visos dzīves posmos, šā ieteikuma mērķis ir cīnīties pret nabadzību un sociālo atstumtību un panākt augstu nodarbinātības līmeni, veicinot adekvātu ienākumu atbalstu un reālu piekļuvi atbalsta pakalpojumiem un pamatpakalpojumiem personām, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, kā arī sekmējot darbspējīgo iedzīvotāju integrāciju darba tirgū.
- (2) Saskaņā ar LESD 151. pantu Savienības un dalībvalstu mērķi cita starpā ir nodarbinātības veicināšana, dzīves un darba apstākļu uzlabošana, pienācīga sociālā aizsardzība un cīņa pret sociālo atstumtību.
- (3) Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (“harta”) 1. pantā ir atzītas un ievērotas tiesības uz sociālā nodrošinājuma pabalstiem un sociāliem pakalpojumiem. Hartā arī noteikts, ka ikvienai personai, kas likumīgi dzīvo un pārvietojas Savienības teritorijā, ir tiesības uz sociālā nodrošinājuma pabalstiem un uz sociālajiem atvieglojumiem un ka, lai apkarotu sociālo atstumtību un nabadzību, Savienība atzīst un ievēro tiesības uz sociālo palīdzību un palīdzību mājokļu jomā, lai nodrošinātu pienācīgu dzīvi tiem, kam nav pietiekamu līdzekļu.
- (4) Padomes 1992. gada 24. jūnija Ieteikumā 92/441/EEK par kopīgiem kritērijiem attiecībā uz pietiekamiem resursiem un sociālo palīdzību sociālās aizsardzības sistēmās⁴³ dalībvalstis ir aicinātas atzīt personas pamattiesības uz pietiekamiem resursiem un sociālo palīdzību, lai dzīvotu cilvēka cienīgu dzīvi, kā daļu no visaptverošas un konsekventas cīņas pret sociālo atstumtību, un tajā tiek ieteikts pēc vajadzības pielāgot sociālās aizsardzības sistēmas. Ņemot vērā šā ieteikuma saturu, ir lietderīgi aizstāt Ieteikumu 92/441/EEK.
- (5) Komisijas 2008. gada 3. oktobra Ieteikumā 2008/867/EK par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstumti no darba tirgus⁴⁴, ir izklāstīta visaptveroša stratēģija, lai veicinātu darbspējīgo iedzīvotāju integrāciju ilgtspējīgā un kvalitatīvā nodarbinātībā un lai nodrošinātu pietiekamus resursus, kas nepieciešami cilvēka cienīgai dzīvei, kā arī atbalstu sociālajai līdzdalībai personām, kuras strādāt nespēj. Šī integrētā pieeja, kuras pamatā ir trīs politikas virzienu apvienojums — adekvāts ienākumu atbalsts,

⁴³ Padomes Ieteikums 92/441/EEK (1992. gada 24. jūnijs) par kopīgiem kritērijiem attiecībā uz pietiekamiem resursiem un sociālo palīdzību sociālās aizsardzības sistēmās (OV L 245, 26.8.1992.).

⁴⁴ Komisijas Ieteikums 2008/867/EK (2008. gada 3. oktobris) par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstumti no darba tirgus (OV L 307, 18.11.2008.).

iekļaujošs darba tirgus un kvalitatīvu pakalpojumu pieejamība — ir īpaši svarīga personām, kas ir vistālāk no darba tirgus vai ir atstumtas no sabiedrības.

- (6) Eiropas Parlaments, Padome un Komisija 2017. gada novembrī proklamēja Eiropas sociālo tiesību pīlāru, kurā izklāstīti 20 principi, kas atbalstīs labi funkcionējošus un taisnīgus darba tirgus un sociālās drošības sistēmas. Pīlāra 14. principā ir paredzēts šādi: “Ikvienam, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, ir tiesības uz pienācīgu minimālo ienākumu pabalstu, kas nodrošina cilvēka cienīgu dzīvi visos dzīves posmos, un tiesības uz ērtu piekļuvi sociālā atbalsta precēm un pakalpojumiem. Personām darbspējīgā vecumā minimālo ienākumu pabalstu apvieno ar stimuliem reintegrēt personu darba tirgū.”
- (7) Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plānā⁴⁵ (“rīcības plāns”) ir izklāstītas ieceres, kā izveidot spēcīgu sociālo savienību. Eiropadome 2021. gada jūnijā saskaņā ar Portu deklarāciju⁴⁶ atzinīgi novērtēja Savienības sociālo mērķrādītāju attiecībā uz nabadzību, saskaņā ar kuru līdz 2030. gadam nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļautu personu skaits būtu jāsamazina vismaz par 15 miljoniem⁴⁷, citstarp šādu bērnu skaits — vismaz par 5 miljoniem. Eiropadome atzinīgi novērtēja arī mērķrādītāju 2030. gadam nodarbinātības jomā — nodarbinātiem vajadzētu būt vismaz 78 % iedzīvotāju vecumā no 20 līdz 64 gadiem, un mērķrādītāju 2030. gadam prasmju jomā — mācībās katru gadu būtu jāpievienojas vismaz 60 % pieaugušo. 2022. gada jūnijā dalībvalstis iepazīstināja ar saviem nacionālajiem mērķrādītājiem. Eiropas pusgada, vienotā nodarbinātības ziņojuma un konkrētām valstīm adresēto ieteikumu analītisko pamatojumu stiprina pārskatīts sociālo rezultātu pārskats un salīdzinošās novērtēšanas sistēma attiecībā uz minimālā ienākuma atbalstu, par ko vienojās Sociālās aizsardzības komiteja.
- (8) Ilgtspējīgas attīstības programmā 2030. gadam un to atbalstošajos mērķos ir uzsvērts, ka ilgtspējīgai ekonomikas izaugsmei ir jānotiek vienlaikus ar nabadzības un citu nelabvēlīgu apstākļu izskaušanu, nevienlīdzības mazināšanu un veselības aprūpes, izglītības un nodarbinātības pieejamības uzlabošanu.
- (9) Eiropas Parlaments savā 2017. gada 24. oktobra rezolūcijā⁴⁸ aicināja dalībvalstis ieviest atbilstošu minimālā ienākuma atbalstu un uzsvēra, cik liela nozīme ir minimālā ienākuma aizsardzībai kā nabadzības novēršanas instrumentam. Padome savos 2020. gada 12. oktobra secinājumos⁴⁹ aicināja Komisiju uzsākt Savienības satvara atjaunināšanu, lai iedarbīgā veidā atbalstītu un papildinātu dalībvalstu politiku attiecībā uz valsts minimālā ienākuma aizsardzību. Konferencēs par Eiropas nākotni laikā iedzīvotāji aicināja izveidot kopīgu Savienības sistēmu minimālā ienākuma atbalsta jomā⁵⁰.
- (10) Šis ieteikums ir veidots, balstoties uz konstatējumiem, kas gūti Komisijas novērtējumos⁵¹, kuros pārskatīts panāktais progress, īstenojot Komisijas Ieteikumu

⁴⁵ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plāns” (COM/2021/102 final).

⁴⁶ <https://www.consilium.europa.eu/lv/press/press-releases/2021/05/08/the-porto-declaration/>.

⁴⁷ Salīdzinot ar 2019. gadu.

⁴⁸ Eiropas Parlamenta 2017. gada 24. oktobra rezolūcija par politikas nostādnēm attiecībā uz ienākumu minimumu — instrumentu nabadzības novēršanai (2016/2270(INI)).

⁴⁹ Padomes 2020. gada 12. oktobra secinājumi par minimālo ienākumu aizsardzības stiprināšanu nolūkā apkarot nabadzību un sociālo atstumtību Covid-19 pandēmijas laikā un pēc tās.

⁵⁰ Konference par Eiropas nākotni, ziņojums par galīgo rezultātu, 2022. gada maijs, 58. lpp.

⁵¹ Komisijas dienestu darba dokuments “Turpmākie pasākumi saistībā ar to, kā dalībvalstis īsteno Eiropas Komisijas 2008. gada Ieteikumu par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstumti no darba tirgus, —

2008/867/EK. Novērtējumos tika apstiprināta aktīvas iekļaušanas pieejas pamatotība, taču tika uzsvērtas īpašas problēmas, kas cita starpā saistītas ar minimālā ienākuma atbalsta neadekvātumu, ierobežotu izmantošanas īpatsvaru un mazu aptvērumu, iespējamiem šķēršļiem, ko rada nodokļu un pabalstu sistēmas, un problemātisku piekļuvi kvalitatīviem pakalpojumiem, kas veicina sociālo iekļaušanu un integrāciju darba tirgū. Tajos arī tika aicināts vairāk uzmanības pievērst adekvātam atbalstam to cilvēku sociālajai iekļaušanai, kuri nevar strādāt.

- (11) Neraugoties uz zināmu progresu, kas pēdējā desmitgadē panākts nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanā Savienībā, 2021. gadā vairāk nekā 95,4 miljoni cilvēku joprojām bija pakļauti riskam, un šis risks bija lielāks sievietēm nekā vīriešiem. Bažas rada nabadzības riska pieaugums cilvēkiem, kas dzīvo (gandrīz) bezdarbnieku mājsaimniecībās, un nabadzības dziļuma un noturības pasliktināšanās daudzās dalībvalstīs, un turklāt ir kritusies sociālo pārvedumu ietekme uz nabadzības mazināšanu. Savienībai un tās dalībvalstīm būtu jādara vairāk, lai palīdzētu visneaizsargātākajiem un nelabvēlīgā situācijā esošajiem cilvēkiem, un būtu jārīkojas iedarbīgāk.
- (12) Kvalitatīva un ilgtspējīga nodarbinātība ir labākais veids, kā izkļūt no nabadzības un sociālās atstumtības. Tajā pašā laikā, nodrošinot to, ka vairāk cilvēku iesaistās darba tirgū, tiek stiprināts sociālās aizsardzības sistēmu finansējums un tiek uzlabota to finansiālā ilgtspēja, savukārt tas veicina taisnīgumu starp paaudzēm un sekmē sociālo kohēziju. Lai sasniegtu augstāku nodarbinātības līmeni, ir ārkārtīgi svarīgi atbalstīt cilvēkus, lai statusa maiņa darba tirgū būtu veiksmīga.
- (13) Ar Covid-19 pandēmiju saistīto ierobežojumu laikā sociālie un ekonomiskie atvieglojumi, ko nodrošināja atbilstoši un mērķorientēti sociālās drošības tīkli, kļuva vēl svarīgāki. Ierobežojošie pasākumi nesamērīgi ietekmēja sievietes un nelabvēlīgākā situācijā esošas iedzīvotāju grupas, jo īpaši attiecībā uz piekļuvi fiziskās un garīgās veselības aprūpei, izglītībai un attiecīgajiem pakalpojumiem, kā arī saasināja jau iepriekš pastāvošos ierobežojumus attiecībā uz piekļuvi nodarbinātībai⁵². Krīzes laikā gūtā pieredze arī parādīja, cik svarīgas ir adekvātas, visaptverošas un elastīgas sociālās aizsardzības sistēmas kā preventīvi, uz satricinājumiem reaģēt spējīgi instrumenti, kas atbalsta atveseļošanu.
- (14) Makroekonomiskās tendences, kas saistītas ar globalizāciju, zaļo un digitālo pārkārtošanos, demogrāfiskajām pārmaiņām un mainīgajiem darba modeļiem, turpina veidot Savienību. Visaptveroši un stabili sociālās drošības tīkli, kas nodrošina adekvātu ienākumu atbalstu un atvieglo statusa maiņu darba tirgū, citstarp atbalstu pārkvalifikācijai un prasmju pilnveidei, var palīdzēt garantēt, ka šie procesi ir taisnīgi un iekļaujoši. Izmaiņas karjeras modeļos un nestandarta nodarbinātības veidu pieaugums var radīt grūtības cilvēkiem ar zemiem ienākumiem kvalificēties piekļuvei uz apdrošināšanu balstītām sociālās aizsardzības sistēmām un var palielināt pieprasījumu pēc alternatīviem atbalsta pasākumiem, piemēram, pēc minimālā ienākuma atbalsta. Turklāt pēc Krievijas nepamatotā un nelikumīgā agresijas kara pret Ukrainu straujais enerģijas cenu kāpums un līdz ar to arī inflācija ietekmē mājsaimniecības ar zemiem un vidējiem ienākumiem. Ar ienākumiem saistītus pasākumus var orientēt uz neaizsargātām iedzīvotāju grupām, un tie ir saderīgi ar tādu

ceļā uz sociālo ieguldījumu pieeju” (SWD(2013) 39 final). Komisijas dienestu darba dokuments par Komisijas 2008. gada ieteikuma par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstumti no darba tirgus, īstenošanu (SWD(2017) 257 final).

52

2022. gada vienotais nodarbinātības ziņojums.

stimulu saglabāšanu, kuru mērķis ir samazināt enerģijas pieprasījumu un uzlabot energoefektivitāti.

- (15) Šajā ieteikumā galvenā uzmanība ir pievērsta “personām, kam trūkst pietiekamu līdzekļu”, proti, personām, kas dzīvo mājāsaimniecībās, kurās ir nepietiekami, neregulāri vai nenoteikti naudas un materiālie līdzekļi, kas nepieciešami šo personu veselībai un labbūtībai, kā arī dalībai ekonomiskajā un sociālajā dzīvē. Darbspējīgiem iedzīvotājiem ar stabiliem sociālās drošības tīkliem ir jāveicina (re)integrācija darba tirgū, izmantojot aktīvus darba tirgus pasākumus, atbalstu darba meklēšanā, izglītību un apmācību. Ikvienam, kam tas vajadzīgs — arī tiem, kuri strādāt nespēj —, tie nodrošina adekvātu ienākumu atbalstu un atbalsta pakalpojumus. Tādējādi sociālās drošības tīkli nav pasīvs instruments, bet, ciktāl iespējams, darbojas kā atspēriena punkts sociālekonomiskajai integrācijai un augšupejošai sociālajai mobilitātei un uzlabo iekļaušanu un nodarbinātības izredzes.
- (16) Sociālās drošības tīkli ietver virkni pabalstu naudā un natūrā, kas nodrošina ienākumu atbalstu un piekļuvi atbalsta pakalpojumiem un pamatpakalpojumiem. Svarīga ienākumu atbalsta daļa ir minimālā ienākuma pabalsti, kas definēti kā ar iemaksām nesaistīti pēdējās iespējas naudas pabalsti, kuru mērķis ir novērst iztrūkumu, kas jāsedz, lai sasniegtu noteiktu kopējo ienākumu līmeni attiecīgajā mājāsaimniecībā, kad citi ienākumu avoti vai pabalsti ir izmantoti vai nav pietiekami, lai nodrošinātu cilvēka cienīgu dzīvi. Ienākumu atbalsts var ietvert arī citus naudas pabalstus, piemēram, bērnu un ģimenes pabalstus, mājokļa pabalstus, bezdarbnieka pabalstus, invaliditātes pabalstus, vecuma pabalstus vai strādājošo pabalstus. Tas var arī papildināt minimālo pensiju un ienākumus no darba.
- (17) Minimālā ienākuma atbalsts ir svarīgs nabadzības un atstumtības novēršanas stratēģiju elements un var darboties kā automātisks stabilizators. Ekonomiskās krīzes apstākļos tas var veicināt ilgtspējīgu un iekļaujošu atveseļošanu, palīdzēt mazināt mājāsaimniecību ienākumu kritumu un ierobežot nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto cilvēku skaitu. Darbspējīgiem iedzīvotājiem minimālā ienākuma atbalsts ietver atbilstošus stimulus un individuāli pielāgotus un samērīgus nosacījumus (re)integrācijai darba tirgū. Tajā pašā laikā minimālā ienākuma atbalsts būtu jāveido kopā ar nodarbinātības stimuliem, lai izvairītos no histerēzes efekta darba tirgū un atbalstītu augstu nodarbinātības līmeni.
- (18) Pabalsti natūrā var nodrošināt mērķorientētu atbalstu personām, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, lai šīm personām atvieglotu piekļuvi konkrētiem pakalpojumiem, piemēram, pirmsskolas izglītībai un aprūpei saskaņā ar Padomes ieteikumu, ar ko izveido Eiropas Garantiju bērniem⁵³, veselības aprūpei un ilgtermiņa aprūpei, sociālajiem mājokļiem, nodarbinātībai un apmācībai.
- (19) Lielāki centieni integrētu un stabilu sociālās drošības tīklu īstenošanā var ne tikai uzlabot no darba tirgus vistālāk esošo iedzīvotāju situāciju sociālajā un veselības jomā, bet arī sniegt ilgstošus sociālos un ekonomiskos ieguvumus Savienībai, veicināt ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju un radīt taisnīgākas, saliedētākas un noturīgākas sabiedrības. Ir jāturpina darbs, lai uzlabotu cilvēku ar zemiem ienākumiem piekļuvi uz apdrošināšanu balstītai sociālās aizsardzības sistēmai, lai palīdzētu viņiem iegūt sociālās aizsardzības tiesības, jo īpaši veicinot kvalitatīvu nodarbinātību, un lai koordinētu ienākumu atbalsta sniegšanu saskaņā ar attiecīgajām shēmām. Ar šiem drošības tīkliem būtu arī jāpalīdz uzlabot nabadzīgo iedzīvotāju piekļuvi veselības

⁵³ Padomes Ieteikums (ES) 2021/1004 (2021. gada 14. jūnijs), ar ko izveido Eiropas Garantiju bērniem (OV L 223, 22.6.2021.).

aprupei un veselīgai pārtikai. Dalībvalstīm būtu jācenšas uzlabot savu sociālās aizsardzības sistēmu lietderību un efektivitāti, citstarp atbalstot piekļuvi darba tirgum kopumā, lai nepieļautu, ka cilvēki nonāk nabadzībā vai ka viņiem ilgtermiņā ir jāpaļaujas uz minimālā ienākuma atbalstu.

- (20) Kaut arī visās dalībvalstīs ir izveidoti sociālās drošības tīkli, panāktais progress to pieejamības un adekvātuma nodrošināšanas ziņā ir neviendabīgs. Struktūra dažādās dalībvalstīs ir atšķirīga — tā atspoguļo valstu atšķirīgās tradīcijas un sociālās aizsardzības sistēmu vispārējo arhitektūru —, taču problēmas, ar kurām saskaras dalībvalstis, ir līdzīgas. Lai gan ir notikusi zināma konverģence, līdz šim pieņemtās reformas ne vienmēr ir bijušas pietiekamas vai arī to īstenošana ir bijusi lēna, kā to atspoguļo attiecīgie ieteikumi, kas Eiropas pusgada procesā jau sen tikuši adresēti konkrētām valstīm. Atveseļošanas un noturības mehānisma nacionālajos plānos ir paredzēts atbalsts reformām un investīcijām attiecīgajās dalībvalstīs, lai stiprinātu to sociālās aizsardzības sistēmu iedarbīgumu, struktūru un noturību, citstarp uzlabojot minimālā ienākuma atbalsta struktūru un nodrošinot augšupejošu konverģenci attiecībā uz tā adekvātumu un aptvērumu. Vairākas investīcijas ir vērstas arī uz cīņu pret enerģētisko nabadzību un uz to, lai uzlabotu neaizsargāto mājāsaimniecību piekļuvi pamatpakalpojumiem.
- (21) Ienākumu atbalsts tiek uzskatīts par adekvātu, ja tas nodrošina cilvēka cienīgu dzīvi visos dzīves posmos. Lai nodrošinātu vispārējā ienākumu atbalsta adekvātumu, ir nepieciešama tāda pamatota un pārredzama metodika ienākumu atbalsta noteikšanai un periodiskām korekcijām, kas balstīta uz attiecīgiem rādītājiem un kurā tiek ņemtas vērā mājāsaimniecību konkrētās vajadzības. Adekvātuma novērtējuma veidošanā var izmantot atsauces vērtības, piemēram, valsts nabadzības riska sliekšni vai metodikas, kuru pamatā ir valstī definēts preču un pakalpojumu grozs, kas atspoguļo dzīves dārdzību attiecīgajā dalībvalstī vai reģionā. Adekvātumu var salīdzināt arī ar ienākumiem no darba, piemēram, ar ienākumiem, ko gūst zema atalgojuma saņēmējs vai minimālās algas saņēmējs. Kaut arī ir acīmredzams, ka ienākumiem no darba (jau minimālās algas līmenī) vajadzētu būt lielākiem nekā ienākumiem no pabalstiem, nav pierādījumu, kas liecinātu par būtisku negatīvu vidējo ietekmi uz varbūtību atrast darbu cilvēkiem, kuri saņem minimālā ienākuma atbalstu. Ņemot vērā to, ka dažādās valstīs adekvātuma līmeņi ir atšķirīgi, dalībvalstīm būtu pakāpeniski jāsasniedz adekvāts vispārējā ienākumu atbalsta līmenis. Pabalsti ir jākorrigē atbilstoši inflācijai (īpaši attiecībā uz pārtikas un enerģijas cenām), dzīves dārdzības pieaugumam un algu izmaiņām.
- (22) Noteiktām grupām šķērslis piekļuvei var būt minimālā ienākuma atbalsttiesīguma kritēriji. Principā bērni tiek aptverti kā daļa no mājāsaimniecības. Tomēr, ja ir noteikts, ka pretendentu vecuma sliekšnis ir vairāk nekā 18 gadu, tas var ierobežot atbalsta pieejamību gados jauniem pieaugušajiem. Ierobežojumi, kas saistīti ar minimālo likumīgās uzturēšanās ilgumu, var ierobežot pieejamību ārvalstniekiem, savukārt pastāvīgas adreses trūkums apgrūtina iespēju saņemt minimālā ienākuma atbalstu bezpajumtniekiem vai cilvēkiem, kas dzīvo trūcīgos rajonos (piem., romu apmetnēs). Lai gan iztikas līdzekļu pārbaude ir būtisks elements, lai varētu nodrošināt minimālā ienākuma atbalsta pienācīgu un mērķtiecīgu noteikšanu, nepietiekams aptvērums var rasties arī tad, ja ienākumu un līdzekļu maksimālās kopējās vērtības sliekšnis iztikas līdzekļu pārbaudē ir noteikts zemā līmenī, tādējādi izslēdzot dažas mājāsaimniecības, pat ja tās ir nabadzīgas.
- (23) Būtu jānovērš minimālā ienākuma atbalsta aptvēruma nepilnības un jānodrošina tā seguma nepārtrauktība dažādos dzīves posmos, ieviešot pārredzamus un

nediskriminējošus piekļuves kritērijus. Vecums, pastāvīgas dzīvesvietas esība vai prasība par nesamērīgi ilgu likumīgu uzturēšanos nedrīkst būt par šķērslī minimālā ienākuma atbalsta pieejamībai. Ar iztikas līdzekļu pārbaudēs izmantojamajiem sliekšņiem būtu jāatspoguļo cilvēka cienīga dzīve dažādu veidu un lieluma mājsaimniecībās noteiktā dalībvalstī. Mazi ienākumi no darba (piem., vienreizēji vai neregulāri ienākumi) iztikas līdzekļu pārbaudē būtu jāvērtē proporcionāli — tā, lai nemazinātu stimulus strādāt un neizslēgtu prasītājus no (iespējams, mazāku) pabalstu saņemšanas. Piekļuve minimālā ienākuma atbalstam ir jāpiešķir ātri, un tiesībām uz to vajadzētu būt neierobežotām, ja vien pieprasītāji turpina atbilst atbalsttiesīguma kritērijiem, kas periodiski ir jāpārskata.

- (24) Ekonomikas lejupslīdes laikā minimālā ienākuma atbalsta sistēmas elastīgumam — arī ar īslaicīgi vienkāršotu piekļuvi — var būt liela nozīme, lai mazinātu nelabvēlīgās sociālās sekas un stabilizētu ekonomiku. Fiskālās konsolidācijas pasākumi, kuru rezultātā tiek samazināts aizsardzības līmenis, nevis uzlabota shēmu efektivitāte, būtu jāizmanto tikai kā galējais līdzeklis un būtu jāpapildina ar distributīvās ietekmes novērtējumu, lai mazinātu negatīvo ietekmi uz visnelabvēlīgākajā situācijā esošajām personām.
- (25) Nesamērīgs administratīvais slogs, izpratnes trūkums vai bailes no stigmatizācijas vai diskriminācijas var būt par iemeslu tam, ka personas, kurām ir tiesības uz minimālā ienākuma atbalstu, to nepieprasa. Minimālā ienākuma atbalsta izmantošanas īpatnību var palielināt, izvairoties no sadrumstalotām shēmām, nodrošinot, ka pieteikšanās procedūras ir vispārēji pieejamas un vienkāršas, un piedāvājot administratīvo atbalstu potenciālajiem pieteikumu iesniedzējiem. Ir vajadzīgi turpmāki pasākumi, lai nodrošinātu, ka minimālā ienākuma atbalstu saņem mājsaimniecības, kurās ir tikai viens no vecākiem un kuras galvenokārt vada sievietes. Turklāt informatīvie pasākumi jo īpaši būtu jāvērs uz sociāli vistrucīgākajiem rajoniem un marginalizētākajām mājsaimniecībām, arī romu. Šķērslis reālai piekļuvei, citstarp personām ar invaliditāti, var būt arī zema digitālo rīku pieejamība vai to izmantošanas prasmju trūkums. Regulāra attiecīgo datu uzraudzība un analīze var palīdzēt izprast atbalsta neizmantošanas cēloņus un uzlabot politikas reakciju.
- (26) Lai gan iztikas līdzekļu pārbaude tiek veikta mājsaimniecību līmenī, tajā bieži vien neņem vērā mājsaimniecībā dzīvojošo indivīdu stāvokli, iespējamu nevienlīdzīgu ģimenes ienākumu sadali un vēlmi pēc autonomijas. Tas sevišķi ietekmē sievietes, jo viņām biežāk ir zemāki ienākumi, zemāks atalgojums un vairāk aprūpes pienākumu. Risinājumi, kas atvieglo ienākumu atbalsta saņemšanu atsevišķiem mājsaimniecības locekļiem, nepalielinot mājsaimniecības saņemto pabalstu kopējo apjomu, var veicināt dzimumu līdztiesību un sieviešu un gados jaunu pieaugušo ekonomisko neatkarību un ienākumu drošību.
- (27) Lai mazinātu ilgtermiņa atkarību no ienākumu atbalsta, ir svarīgi stiprināt visiem pieejamus un iekļaujošus darba tirgus. Lielākus darba meklēšanas centienus un biežāku darba piedāvājumu pieņemšanu var veicināt aktivizācijas prasības un aktīva darba tirgus politika, ja tā ietver atbalsta pakalpojumus, piemēram, konsultācijas, izaugsmes vadību un palīdzību darba meklēšanā, kā arī pasākumus darba un privātās dzīves līdzsvara nodrošināšanai. Saskaņā ar Padomes ieteikumu “Tilts uz nodarbinātību — Garantijas jauniešiem pastiprināšana”⁵⁴ īpaša uzmanība būtu

⁵⁴ Padomes Ieteikums (2020. gada 30. oktobris) “Tilts uz nodarbinātību — Garantijas jauniešiem pastiprināšana” un ar ko aizstāj Padomes 2013. gada 22. aprīļa Ieteikumu par garantijas jauniešiem izveidi (OV C 372, 4.11.2020.).

jāpievērš gados jauniem pieaugušajiem, kuriem draud nabadzība vai sociālā atstumtība, lai viņi pēc iespējas drīzāk atgrieztos izglītībā, apmācībā vai darba tirgū, savukārt ienākumu atbalsta saņemšana būtu jāsaista ar īpaši spēcīgiem aktivizācijas pasākumiem. Saskaņā ar Personu ar invaliditāti tiesību stratēģiju īpaša uzmanība būtu jāpievērš arī personu ar invaliditāti vajadzībām. Prasmju pilnveides un pārkvalifikācijas iespējas, individualizēts atbalsts un karjeras konsultēšana, kurā ņemtas vērā īpašās vajadzības, kvalitatīvu darbvietu nodrošināšana, darbavietas saglabāšanas veicināšana un izaugsmes iespējas var atbalstīt pāreju uz nodarbinātību visās vecuma grupās. Nodokļu un pabalstu sistēmu radīto pozitīvo un negatīvo stimulu regulāra pārskatīšana, pakāpeniska ienākumu atbalsta pārtraukšana pēc darba attiecību uzsākšanas vai iespēja to apvienot ar darba samaksu var palielināt mājsaimniecības rīcībā esošos ienākumus, tādējādi veicinot to, ka darbs atmaksājas, samazinot nodarbinātu personu nabadzību un stimulējot oficiālu nodarbinātību. Tajā pašā laikā ir rūpīgi jāizstrādā strādājošo pabalsti, lai izvairītos no zemu algu slazdiem.

- (28) Nodarbinātība sociālajā ekonomikā varētu būt atspēriena punkts ceļā uz citām darba tirgus nozarēm. Pāreja uz nodarbinātību būtu jāatbalsta, nodrošinot īpašus pasākumus darba devējiem un vajadzības gadījumā izmantojot mērķorientētus finansiālus stimulus.
- (29) Lai izveidotu stabilus sociālās drošības tīklus, ir nepieciešami arī sociālās iekļaušanas pakalpojumi, piemēram, sociālais darbs, konsultācijas, izaugsmes vadība, mentorēšana, psiholoģiskais atbalsts un dažādas rehabilitācijas shēmas, kā arī pasākumi, kas atvieglo piekļuvi citiem atbalsta pakalpojumiem vai pamatpakalpojumiem. Būtu jāturpina arī centieni uzlabot pakalpojumu kvalitāti saskaņā ar brīvprātīgo Eiropas kvalitātes sistēmu sociālo pakalpojumu jomā⁵⁵ un nodrošināt nepārtrauktu piekļuvi pamatpakalpojumiem. Būtu jāpastiprina arī pasākumi nolūkā novērst finansiālus un nefinansiālus šķēršļus, kas kavē vienlīdzīgu un vispārēju piekļuvi pakalpojumiem.
- (30) Atbalsts, kas ir vairāk individualizēts un kura mērķis ir identificēt un risināt personu, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, un viņu mājsaimniecību sarežģītās vajadzības, var ievērojami veicināt šādu personu veiksmīgu sociālo un ekonomisko integrāciju. Vajadzību novērtējuma rezultātā būtu jāsaņem individuāli pielāgots iekļaušanas plāns, kurš aptver personas, kam trūkst pietiekamu līdzekļu attiecīgajā mājsaimniecībā (atsevišķi vai kopā), un būtu jānosaka vajadzīgā atbalsta veids un mērķi, par kuriem panākta vienošanās. Atbalstam būtu jāietver pareizi secīgi strukturēti sociālās iekļaušanas pasākumi vai aktīvas darba tirgus politikas pasākumi atkarībā no individuālās situācijas un pieejamības darbam, vienlaikus nodrošinot līdzsvaru starp pozitīviem stimuliem un aktivizācijas prasībām⁵⁶. Šim nolūkam var izmantot arī līgumus par integrāciju darbā, kas noslēgti saskaņā ar Padomes Ieteikumu par ilgstošo bezdarbnieku integrāciju darba tirgū⁵⁷, un tos vajadzības gadījumā var pārskatīt, lai iekļautu arī plašāku atbalsta pakalpojumu kopumu nolūkā integrēt personas, kam trūkst pietiekamu līdzekļu.

⁵⁵ “Brīvprātīga Eiropas kvalitātes sistēma sociālo pakalpojumu jomā” (SPC/2010/10 final).

⁵⁶ Pierādījumi liecina, ka aktīvāka darba meklēšana palielina nodarbinātību, bet nav pierādījumu par to, ka stingrāki sankciju noteikumi rada līdzīgu pozitīvu ietekmi uz nodarbinātību. Sk. ESAO, publikācija “Does Demanding Activation Work? A Comparative Analysis of the Effects of Unemployment Benefit Conditionality on Employment in 21 Advanced Economies, 1980–2012”.

⁵⁷ Padomes Ieteikums (2016. gada 15. februāris) par ilgstošo bezdarbnieku integrāciju darba tirgū (OV C 67, 20.2.2016.).

- (31) Stablu sociālās drošības tīklu ieviešanā būtiska nozīme ir iedarbīgiem pārvaldības mehānismiem. Pabalstu administrēšanā un pakalpojumu sniegšanā būtu jāizmanto digitālās pārkārtošanās piedāvātie rīki, taču vienlaikus būtu jāizvairās no digitālās plaiss radītas atstumtības. Būtu jācenšas nodrošināt esošo shēmu un pabalstu ciešu koordināciju un saskaņošanu, kā arī to koordināciju ar citām politikas jomām. Īpaša uzmanība ir jāpievērš visu iesaistīto iestāžu darbības spēju stiprināšanai. Datu apmaiņa un ciešāka sadarbība starp dažādiem pārvaldības sistēmas līmeņiem un dienestiem, izmantojot arī oficiālus nolīgumus vai vienas pieturas aģentūras, veicina labāk integrētu atbalstu. Uzticama uzraudzība un regulāra politikas ietekmes izvērtēšana, iesaistot visas ieinteresētās personas, var uzlabot efektivitāti, uz informāciju balstītu politikas veidošanu un valsts sistēmu pārredzamību.
- (32) Valsts reformu izstrādē un īstenošanā dalībvalstis būtu jāatbalsta ar savstarpēju mācīšanos un paraugprakses apmaiņu Savienības līmenī, kā arī ar analītisko darbu, lai pilnveidotu pašreizējo Savienības minimālā ienākuma atbalsta salīdzinošās novērtēšanas sistēmu, citstarp uzlabojot attiecīgo rādītāju pieejamību un salīdzināmību, kā arī datu pareizību.
- (33) Šā ieteikuma īstenošanai ir pieejami Savienības fondu līdzekļi. Eiropas Sociālā fonda Plus ietvaros⁵⁸ katrai dalībvalstij vismaz 25 % no Eiropas Sociālā fonda Plus piešķiruma būtu jāiedala cīņai pret sociālo atstumtību. Tāpat Eiropas Reģionālās attīstības fonds un programma *InvestEU* var atbalstīt investīcijas sociālajā atbalsta infrastruktūrā, piemēram, sociālajos mājokļos un pirmsskolas izglītībā un aprūpē, kā arī aprīkojumā un piekļuvē kvalitatīviem pakalpojumiem. Tehniskā atbalsta instruments un Atvēršanas un noturības mehānisms jau atbalsta dalībvalstis strukturālo reformu izstrādē un īstenošanā minimālā ienākuma atbalsta jomā.
- (34) Šā ieteikuma īstenošanu nevar izmantot, lai pazeminātu aizsardzības līmeni, kas noteikts spēkā esošajos valsts tiesību aktos vai kā paredzēts Ieteikumā 92/441/EEK. Dalībvalstis tiek aicinātas ieviest vai saglabāt labvēlīgākus noteikumus par šeit ieteiktajiem.
- (35) Publisko finanšu vispārējā ilgtspēja un adekvāts minimālā ienākuma atbalsta finansējums ir būtiski svarīgi to elastībai, efektivitātei un lietderībai. Šā ieteikuma īstenošanai nevajadzētu būtiski ietekmēt dalībvalstu sociālās aizsardzības sistēmu finansiālo līdzsvaru.
- (36) Distributīvās ietekmes novērtējums (turpmāk tekstā "DIN") ir noderīgs instruments, lai varētu novērtēt budžeta pasākumu un citu reformu un investīciju ietekmi uz dažādām ienākumu grupām, arī uz neaizsargātākajiem iedzīvotājiem. Tādējādi DIN var palīdzēt efektīvāk un lietderīgāk izstrādāt nodokļu un pabalstu reformas, nodrošinot, ka neviens netiek atstāts novārtā. Norādījumi dalībvalstīm par to, kā vislabāk iekļaut DIN savos politikas veidošanas procesos, ir sniegti Komisijas paziņojumā⁵⁹,

IR PIENĒMUSI ŠO IETEIKUMU.

MĒRĶIS

⁵⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1057 (2021. gada 24. jūnijs), ar ko izveido Eiropas Sociālo fondu Plus (ESF+) un atceļ Regulu (ES) Nr. 1296/2013 (OV L 231, 30.6.2021.).

⁵⁹ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par to, kā labāk novērtēt dalībvalstu politikas distributīvo ietekmi (gaidāms drīzumā).

- (1) Lai nodrošinātu cilvēka cienīgu dzīvi visos dzīves posmos, šā ieteikuma mērķis ir cīnīties pret nabadzību un sociālo atstumtību, veicinot adekvātu ienākumu atbalstu, jo īpaši minimālā ienākuma atbalstu, reālu piekļuvi atbalsta pakalpojumiem un pamatpakalpojumiem personām, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, un sekmēt darbaspējīgo iedzīvotāju integrāciju darba tirgū saskaņā ar aktīvas iekļaušanas pieeju.

DEFINĪCIJAS

- (2) Šajā ieteikumā piemēro šādas definīcijas:

- (a) “personas, kam trūkst pietiekamu līdzekļu” ir personas, kas dzīvo mājsaimniecībās, kurās ir nepietiekami, neregulāri vai nenoteikti naudas un materiālie līdzekļi, kas nepieciešami šo personu veselībai un labbūtībai, kā arī dalībai ekonomiskajā un sociālajā dzīvē;
- (b) “ienākumu atbalsts” ir visu veidu mājsaimniecībai sniegto naudas pabalstu kopsumma, citstarp minimālā ienākuma pabalsti;
- (c) “minimālā ienākuma atbalsts” ir ar iemaksām nesaistīti un no ienākumiem atkarīgi drošības tīkli, kas darbojas sociālās aizsardzības sistēmās;
- (d) “aptvēruma” ir tiesības saņemt minimālā ienākuma atbalstu, kā definēts valsts tiesību aktos;
- (e) “izmantošanas īpatsvars” ir to personu īpatsvars, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, kas ir tiesīgas piedalīties minimālā ienākuma atbalsta pasākumos un kas faktiski tajos piedalās;
- (f) “atbalsta pakalpojumi” ir pakalpojumi, kuri ir vērsti uz to personu īpašajām vajadzībām, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, lai nodrošinātu viņu spēju integrēties sabiedrībā un attiecīgā gadījumā darba tirgū, citstarp sociālās iekļaušanas pakalpojumi, piemēram, sociālais darbs, konsultācijas, izaugsmes vadība, mentorēšana, psiholoģiskais atbalsts un rehabilitācija, kā arī citi vispārēji atbalsta pakalpojumi, citstarp pirmsskolas izglītība un aprūpe, veselības aprūpe, ilgtermiņa aprūpe, izglītība un apmācība, kā arī mājokļi;
- (g) “pamatpakalpojumi” ietver ūdens, kanalizācijas, enerģijas, transporta, finanšu pakalpojumu un digitālo sakaru nodrošinājumu;
- (h) “reāla piekļuve pakalpojumiem” ir situācija, kurā attiecīgie pakalpojumi ir viegli pieejami, par pieņemamu cenu, piekļūstami, kvalitatīvi, savlaicīgi sniegti un kur potenciālajiem lietotājiem ir vienlīdzīga piekļuve tiem, viņi zina par to esību, kā arī par tiesībām tos izmantot;
- (i) “iekļaušanas plāns” ir līgums vai līgumu kopums, kurš noslēgts ar personām, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, un kura mērķis ir veicināt viņu sociālo iekļaušanu un — attiecībā uz darbaspējīgām personām — viņu integrāciju darba tirgū.

IENĀKUMU ATBALSTA ADEKVĀTUMS

- (3) Dalībvalstīm tiek ieteikts izveidot spēcīgus sociālās drošības tīklus, kuri garantē cilvēka cienīgu dzīvi visos dzīves posmos, kuros apvienots adekvāts ienākumu atbalsts — arī minimālā ienākuma pabalsti un citi papildu naudas pabalsti — ar

pabalstiem natūrā un kuri tādējādi nodrošina piekļuvi atbalsta pakalpojumiem un pamatpakalpojumiem.

- (4) Lai nodrošinātu adekvātu ienākumu atbalstu, dalībvalstīm ieteicams noteikt ienākumu atbalsta līmeni, izmantojot pārredzamu un stingru metodiku, kas definēta tiesību aktos un kurā iesaistītas attiecīgās ieinteresētās personas. Metodikā būtu jāņem vērā vispārējie ienākumu avoti, mājsaimniecību konkrētās vajadzības un nelabvēlīgā situācija, ienākumi, ko gūst zema atalgojuma saņēmējs vai minimālās algas saņēmējs, dzīves līmenis un pirkjspēja, cenu līmenis un ar to saistītās izmaiņas.
- (5) Vienlaikus saglabājot stimulus (re)integrācijai darba tirgū darbspējīgiem iedzīvotājiem, ar ienākumu atbalstu būtu pakāpeniski jāpalielina to personu ienākumi, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, līdz līmenim, kas ir vismaz līdzvērtīgs vienam no šādiem līmeņiem:
 - (a) valsts nabadzības riska sliekšnis; vai
 - (b) nepieciešamo preču un pakalpojumu, citstarp pienācīga uztura, mājokļa, veselības aprūpes un pamatpakalpojumu, vērtība naudas izteiksmē saskaņā ar valsts definīcijām; vai
 - (c) citi līmeņi, kas pielīdzināmi a) vai b) apakšpunktā minētajiem līmeņiem, kuri noteikti valsts tiesību aktos vai praksē.
- (6) Dalībvalstīm tiek ieteikts, vēlākais, līdz 2030. gada 31. decembrim sasniegt 5. punktā paredzēto adekvāto ienākumu atbalsta līmeni, vienlaikus saglabājot publisko finanšu ilgtspēju.
- (7) Dalībvalstīm tiek ieteikts katru gadu pārskatīt un attiecīgā gadījumā koriģēt ienākumu atbalsta līmeni, lai saglabātu tā adekvātumu, vienlaikus ņemot vērā pabalstus natūrā.
- (8) Lai veicinātu dzimumu līdztiesību, ienākumu drošību un ekonomisko neatkarību sievietēm, gados jauniem pieaugušajiem un cilvēkiem ar invaliditāti, dalībvalstīm tiek ieteikts nodrošināt iespēju pieprasīt ienākumu atbalstu atsevišķiem mājsaimniecības locekļiem.

MINIMĀLĀ IENĀKUMA ATBALSTA APTVĒRUMS

- (9) Dalībvalstīm tiek ieteikts nodrošināt, lai visām personām, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, būtu pieejams tiesību aktos noteiktais minimālā ienākuma atbalsts, definējot:
 - (a) pārredzamus un nediskriminējošus atbalsttiesīguma kritērijus, nodrošinot reālu piekļuvi minimālā ienākuma atbalstam gados jauniem pieaugušajiem neatkarīgi no tā, vai viņiem ir pastāvīga dzīvesvieta, un vienlaikus nodrošinot, ka prasība par likumīgās uzturēšanās ilgumu ir samērīga;
 - (b) iztikas līdzekļu pārbaudes robežvērtības, kas atspoguļo dzīves līmeni dalībvalstī dažāda veida un lieluma mājsaimniecībām un kurās proporcionāli tiek ņemti vērā citi mājsaimniecības ienākumu (un līdzekļu) veidi;
 - (c) laiku, kas nepieciešams pieteikuma izskatīšanai, vienlaikus nodrošinot, ka lēmums tiek pieņemts 30 dienās pēc pieteikuma iesniegšanas;
 - (d) nepārtrauktu minimālā ienākuma atbalsta pieejamību, kamēr personas, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, atbilst atbalsttiesīguma kritērijiem, ar regulāru atbalsttiesīguma pārskatīšanu;

- (e) vienkāršas, ātras, objektīvas un bezmaksas sūdzību izskatīšanas un pārsūdzības procedūras, vienlaikus nodrošinot, ka personas, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, ir informētas par šādām procedūrām un var tām faktiski piekļūt;
- (f) mehānismus, kas nodrošina, ka minimālā ienākuma atbalsts tiek koriģēts atbilstoši sociālekonomiskajām krīzēm, piemēram, uz laiku atvieglojot atbalsttiesīguma kritērijus vai pagarinot pabalstu saņemšanas ilgumu.

MINIMĀLĀ IENĀKUMA ATBALSTA IZMANTOŠANAS ĪPATSVARS

- (10) Dalībvalstīm tiek ieteikts veicināt minimālā ienākuma atbalsta pilnīgu izmantošanu, veicot šādas darbības:
 - (a) samazināt administratīvo slogu, citstarp vienkāršojot pieteikšanās procedūras un nodrošinot pakāpeniskus norādījumus tiem, kam tas nepieciešams, vienlaikus pievēršot uzmanību digitālu un nedigitālu rīku pieejamībai;
 - (b) nodrošināt piekļuvi lietotājam draudzīgai, bezmaksas un atjauninātai informācijai par tiesībām un pienākumiem saistībā ar minimālā ienākuma atbalstu;
 - (c) proaktīvi vērsties pie personām, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, lai palielinātu viņu informētību un atbalsta izmantošanas īpatsvaru, jo īpaši mājāsaimniecībās, kurās ir tikai viens no vecākiem, arī iesaistot attiecīgās ieinteresētās personas valsts, reģionālā un vietējā līmenī;
 - (d) veikt pasākumus, lai cīnītos pret stigmatizāciju un neapzinātiem aizspriedumiem, kas saistīti ar nabadzību un sociālo atstumtību;
 - (e) regulāri novērtēt minimālā ienākuma atbalsta (un attiecīgā gadījumā saistīto iesaistīšanas darba tirgū pasākumu) neizmantošanas līmeni, identificēt šķēršļus un ieviest korektīvus pasākumus.

PIEKĻUVE IEKĻAUJOŠIEM DARBA TIRGIEM

- (11) Lai veicinātu augstu nodarbinātības līmeni un iekļaujošus darba tirgus, dalībvalstīm tiek ieteikts nodrošināt iesaistīšanu darba tirgū, novērst šķēršļus, kas liedz (no jauna) iekļauties darba tirgū un saglabāt darbu, atbalstīt darbspējīgus cilvēkus ceļā uz kvalitatīvu nodarbinātību, nodrošināt stimulus strādāt, risināt problēmas saistībā ar nodarbinātu personu nabadzību un darba tirgus segmentāciju, stimulēt oficiālo nodarbinātību, apkarot nedeklarētu darbu un veicināt darba iespējas, veicot šādus pasākumus:
 - (a) nodrošināt, ka aktivizācijas prasības pietiekami stimulē (atkārtotu) iekļaušanos darba tirgū, vienlaikus nodrošinot pakāpeniskumu un samērīgumu; īpaša uzmanība būtu jāpievērš gados jauniem pieaugušajiem, lai viņi pēc iespējas īsākā laikā iekļautos atpakaļ izglītībā, apmācībā vai darba tirgū;
 - (b) uzlabot investīcijas cilvēkkapitālā, īstenojot iekļaujošu izglītības un apmācības politiku, atbalstot prasmju pilnveidi un pārkvalifikāciju, jo īpaši tiem, kam ir zemas vai vairs neaktuālas prasmes, citstarp sadarbojoties ar sociālajiem partneriem;
 - (c) paredzēt iespēju apvienot ienākumu atbalstu ar ienākumiem no darba, pakāpenisku ienākumu atbalsta atcelšanu vai tiesību uz ienākumu atbalstu saglabāšanu pārbaudes laikā vai stažēšanās laikā, kā arī īslaicīgas vai neregulāras nodarbinātības gadījumos;

- (d) regulāri pārskatīt pozitīvos un negatīvos stimulus, ko rada nodokļu un pabalstu sistēmas;
- (e) atbalstīt darba iespējas sociālās ekonomikas nozarē, citstarp nodrošinot praktisku darba pieredzi;
- (f) atvieglot pāreju uz nodarbinātību, piedāvājot darba devējiem tādus pasākumus kā, piemēram, darbā pieņemšanas stimuli, darbā iekārtošanas atbalsts (un atbalsts posmā pēc darbā iekārtošanas), mentorēšana, konsultēšana, darba saglabāšanas un izaugsmes veicināšana.

PIEKĻUVE ATBALSTA PAKALPOJUMIEM UN PAMATPAKALPOJUMIEM

(12) Dalībvalstīm tiek ieteikts nodrošināt:

- (a) efektīvu un vienlīdzīgu piekļuvi atbalsta pakalpojumiem, citstarp saskaņā ar kvalitātes principiem, kas definēti brīvprātīgajā Eiropas kvalitātes sistēmā sociālo pakalpojumu jomā;
- (b) nodrošināt nepārtrauktu reālu piekļuvi pamatpakalpojumiem, citstarp enerģijai;
- (c) novērst finansiālos un nefinansiālos šķēršļus, kas kavē reālu piekļuvi atbalsta pakalpojumiem un pamatpakalpojumiem.

INDIVIDUALIZĒTS ATBALSTS

(13) Lai novērstu dažādus šķēršļus, kuri personām, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, traucē iekļauties sabiedrībā, bet darbaspējīgiem iedzīvotājiem traucē atrast darbu, dalībvalstīm tiek ieteikts izstrādāt individualizētu pieeju un koordinēt pakalpojumu sniegšanu, veicot šādas darbības:

- (a) veikt vajadzību daudzpusīgu novērtējumu, izvērtējot šķēršļus, kas kavē sociālo iekļaušanu un nodarbinātību, identificējot atbalsta pakalpojumus un pamatpakalpojumus, kas nepieciešami šo šķēršļu novēršanai, kā arī nosakot vajadzīgo atbalstu;
- (b) pamatojoties uz to, ne vēlāk kā trijos mēnešos pēc piekļūšanas minimālā ienākuma atbalstam izstrādāt iekļaušanas plānu, kurā būtu:
 - (1) jādefinē kopīgi mērķi un termiņi;
 - (2) jāizklāsta individuālām vajadzībām pielāgota atbalsta pakete, kas ietver aktīvus darba tirgus pasākumus un/vai pasākumus sociālās iekļaušanas veicināšanai;
 - (3) jānorīko lietas pārvaldītājs, kurš nodrošinās pastāvīgu atbalstu, organizēs savlaicīgu nosūtīšanu uz attiecīgajiem dienestiem un regulāri uzraudzīs iekļaušanas plāna īstenošanas gaitu;
- (c) attiecībā uz personām, kam trūkst pietiekamu līdzekļu un kas ir ilgstoši bezdarbnieki, — jāpārskata un vajadzības gadījumā jāpielāgo esošais līgums par integrāciju darbā saskaņā ar Ieteikumu par ilgstošo bezdarbnieku integrāciju darba tirgū⁶⁰, lai to papildinātu ar b) apakšpunktā minētā iekļaušanas plāna elementiem.

PĀRVALDĪBA, UZRAUDZĪBA UN ZIŅOŠANA

⁶⁰

- (14) Lai efektīvi izstrādātu un īstenotu stabilus sociālās drošības tīklus valsts, reģionālā un vietējā līmenī, dalībvalstīm ieteicams:
- (a) izvairīties no dažādu pabalstu un shēmu nepilnībām, pārklāšanās un sadrumstalotības, lai nodrošinātu saskaņotu ienākumu atbalsta, aktivizācijas pasākumu un atbalsta pakalpojumu paketi;
 - (b) stiprināt par ienākumu atbalstu atbildīgo iestāžu, nodarbinātības dienestu un atbalsta pakalpojumu sniedzēju darbības spējas un uzlabot to sadarbību, citstarp kopīgojot datus un veicinot turpmākus integrētus pakalpojumu modeļus;
 - (c) pilnvarot attiecīgās ieinteresētās personas, piemēram, reģionālās un vietējās iestādes, sociālos partnerus, pilsoniskās sabiedrības organizācijas un sociālās ekonomikas dalībniekus, lai tie varētu efektīvi piedalīties minimālā ienākuma atbalsta shēmu izstrādē, īstenošanā, uzraudzībā un izvērtēšanā;
 - (d) nodrošināt adekvātu finansējumu sociālās drošības tīkliem atbilstīgi valsts finanšu vispārējai ilgtspējai.
- (15) Lai labāk informētu politikas veidotājus, dalībvalstīm tiek ieteikts:
- (a) pastāvīgi uzraudzīt ienākumu atbalsta (jo īpaši minimālā ienākuma atbalsta) politiku un ar to saistīto iesaistīšanas darba tirgū pasākumu īstenošanu, pakalpojumu pieejamību, arī uzlabojot attiecīgo datu pieejamību un kvalitāti visos pārvaldības līmeņos un sagatavojot regulārus izvērtējumus, un veikt pielāgojumus, lai sasniegtu šā ieteikuma mērķus visefektīvākajā veidā;
 - (b) ievērojot datu aizsardzības noteikumus, izstrādāt mehānismus, kas ļautu uzraudzīt personas, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, attiecībā uz viņu sociālo integrāciju vai pāreju uz nodarbinātību;
 - (c) reizi trijos gados ziņot Komisijai par šā ieteikuma īstenošanas gaitu; pirmajā ziņojumā būtu jāiekļauj a) apakšpunktā minēto izvērtējumu rezultāti un ieteikumi.
- (16) Padome pauž gandarījumu par Komisijas nodomu:
- (a) sadarboties ar dalībvalstīm Sociālās aizsardzības komitejā, lai turpinātu izstrādāt minimālā ienākuma atbalsta salīdzinošās novērtēšanas sistēmu un uzlabotu attiecīgo rādītāju un datu pieejamību un salīdzināmību;
 - (b) stiprināt savstarpēju mācīšanos un rezultātu un labas prakses izplatīšanu starp dalībvalstīm;
 - (c) pamatojoties uz 15. punkta c) apakšpunktā minētajiem ziņojumiem, Sociālās aizsardzības komitejā regulāri pārskatīt šā ieteikuma īstenošanā panākto progresu un attiecībā uz piekļuvi iekļaujošiem darba tirgiem cieši sadarboties ar Nodarbinātības komiteju un valstu nodarbinātības dienestu tīklu;
 - (d) uzraudzīt šā ieteikuma īstenošanā panākto progresu Eiropas pusgada kontekstā un vajadzības gadījumā sniegt konkrētām valstīm adresētus ieteikumus;
 - (e) izvērtēt pasākumus, kas veikti, reaģējot uz šo ieteikumu, jo īpaši attiecībā uz tā ietekmi uz nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanu, nodarbinātības līmeņa paaugstināšanu un līdzdalības apmācībā uzlabošanu, un līdz 2032. gadam iesniegt attiecīgu ziņojumu Padomei.

(17) Ieteikumu 92/441/EEK aizstāj ar šo ieteikumu.
Briselē,

*Padomes vārdā —
priekšsēdētājs*